

HOVEDLINJER I DE DANSKE KLASSISKE STUDIERS HISTORIE

EN KVANTITATIV UNDERSØGELSE

AF

FLEMMING GORM ANDERSEN

Der er aldrig skrevet en bog om de klassiske studiers historie i Danmark - og emnet lyder også obskurt. Men arbejdet kunne nok være umagen værd. Mængden af forskere er overskuelig, og der foreligger en næsten komplet registrering af deres produktion. Det ville være ret simpelt forsøgsvis at besvare spørgsmål som: Hvorledes påvirker kommunikationen (såvel den trykte som den uformelle) udviklingen? Hvad eller hvem definerer indsatsområderne? Hvilken, om nogen, synergieffekt findes i et begrænset forskermiljø? - for blot at nævne tre. Dermed kunne en sådan bog være en pilotundersøgelse af, hvordan et humanistisk forskningsområde fungerer - og mens det spørgsmål for længst er rejst inden for naturvidenskaberne, anses de humanistiske fag ofte for at unddrage sig analyse.

Der foreligger en halv snes tidligere arbejder. Sandys (1920) standser med udgangen af det 19. århundrede, men en nyere oversigt gives af Elkjær m.fl. (1968, 12-21); Torresin (1999) indeholder en kort opsummering. De klassiske studier ved Københavns Universitet indtil 1979 behandles detaljeret af Boserup (1992), Jensen (1992) og Riis (1979). En nyere gennemgang af danske klassisk-arkæologiske udgravninger (Rathje og Lund 1991) henviser også til tidligere behandlinger. Der foreligger forskningsbiografier over tre nøglepersoner: Gertz (Laursen 1990), Madvig (Jensen 1997) og Mørkholm (Zahle 1985). Brugen af bibliometriske metoder på klassikerbibliografier eksemplificeres af Andersen (1995). Serien *Arbejdspapirer om de klassiske studiers historie* rummer såvel historisk materiale som metodeovervejelser.

Et fremtidigt arbejde om det danske studium af den klassiske oldtid kan desuden trække på en næsten komplet bibliografisk registrering fra begyndelsen og til 1991, spredt over seks bibliografier. Det vil altså

ikke kræve nogen stor arbejdsindsats at finde frem til de primære kilder.

Udover at lede forskere til kilderne kan bibliografier imidlertid også yde et selvstændigt bidrag til kortlægning af forskningens historie. Perioder med vækst eller tilbagegang giver sig udslag i stigning eller fald i antallet af publikationer; mængden af udgivelser om et emne afspejler dets relative betydning; forholdet mellem dansksprogede og fremmedsprogede arbejder antyder forholdet mellem national og international orientering, osv. Fra bibliografier kan man kort sagt udlede de generelle tendenser, som har gjort sig gældende igennem de klassiske studiers historie, og derved skabe en forståelsesramme – som vel at mærke er uafhængig af enkeltpersoners virke på feltet – for det videre arbejde.

Formålet med denne artikel er at vise, hvad man kan opnå gennem ret simple metoder - og give de første bidrag til forståelsesrammen.

Bibliografierne

Siden nærværende arbejde bygger på bibliografierne, kan en kort beskrivelse af hver være nyttig.

C. Thaarups *Fortegnelse ...* fra 1836 registrerer alle danske oversættelser af klassiske forfattere, uanset udgivelsesform. Genudgivelser er anført, det samme er nogle få utrykte oversættelser og enkelte efterligninger. Målgruppen er det dannede læserpublikum (henvisningerne forudsætter et solidt kendskab til samtidens kulturtidsskrifter). Thaarup antyder, at arbejdet også kunne danne udgangspunkt for en behandling af de klassiske oversættelsers litterære værdi og deres indflydelse på dansk litteratur; ingen tog dog handsken op.

Hvor Thaarup begrænser sig til litteraturen, dækker de øvrige bibliografier alle aspekter af de klassiske kulturer. Selvom sigte og målgrupper varierer, er der fælles grundprincipper. Alle inkluderer arbejder om græsk bronzealder såvel som om etruskisk kultur. Alle sætter oldtidens slutning ved udgangen af 5. årh. e.Kr., og udelader den klassiske tradition i senere tid – om end nogle få arbejder herom, der indeholder antikkelevante stof, kan findes i alle fem bibliografier. Alle udelader kristen teologi; forskelle i dækningen af relationen mellem kristendom og statsmagt er noteret nedenfor. Hvad angår publikationsform inkluderes bøger, større afsnit af bøger, samt artikler og større anmeldelser i fagtidsskrifter, mens artikler i aviser og almene leksika er udeladt. Inden for hver bibliografis definerede rammer til-

stræber alle fuld dækning – og tilføjer stiltiende, hvad forgængerer måtte have overset.

Danmark og Antiken af K. Elkjær og P. Krarup, i 2. udgave ved Elkjær og G. Mondrup fra 1968, anfører arbejder på dansk (inklusive oversat faglitteratur) trykt indtil 1967. Mens alle oversættelser af klassisk litteratur siden 1836 er inkluderet, udelades faglitteratur som enten er overflødiggjort af senere udgivelser eller generelt forældet, ligeledes udelades små og/eller ligegyldige opsatser. Skolebøger er taget med – ældre tekstkommentarer dog kun for så vidt de stadig vil kunne bruges med et vist udbytte. Oldkirkens historie, de klassiske studiers historie, og klassikernes rolle i det danske skolevæsen er eksplicit udeladt. Målgruppen er ikke direkte angivet, men omfatter tydeligt nok uddannelsessøgende på alle niveauer, interesserede lægmænd og bibliotekarer.

P.A.Hansens *A Bibliography of Danish Contributions ...* fra 1977 anfører alt, hvad danskere har offentliggjort til og med 1970 om den klassiske oldtid, med mindre arbejdet findes i *Danmark og Antiken* (enkelte bevidste genregistreringer forekommer, især for værker oversat til andre sprog). Tekstudgaver til skolebrug er kun medtaget, dersom de viser en vis videnskabelig indsats; kirkehistorie er udeladt. Forskere fra tidligere områder under den danske krone er inkluderet indtil uafhængighedsåret (f.eks. nordmænd indtil 1814). Udenlandske forskere som gennem længere tid har opholdt sig i Danmark, og danske forskere bosat i udlandet, er optaget med deres samlede produktion. Bogen retter sig mod både forskningshistorikere og forskere, og anfører forfatternes fødsels- og dødsår samt de nødvendige noter om enkeltværkers trykhistorie og indhold. Systematik og format lægger sig tæt op ad den internationale fagbibliografi *L'Année Philologique*.

Danmark og antikken 1968-1979 af B. Juul Kristensen og J. Majlund Kristensen (1982), som udsprang af en hovedopgave ved Danmarks Biblioteksskole, er en fortsættelse af Elkjær og Mondrup 1968. Forholdet mellem den romerske statsmagt og oldkirken er føjet til de dér dækkede emner. Alt materiale publiceret gennem de 12 år er registreret (undtaget dog tidsskriftet *Klassikerforeningens Meddelelser*, hvor et komplet sæt ikke kunne fremskaffes); også anmeldelser i lærerforeningers medlemsblade anføres. De fleste poster er forsynet med indholdsnoter. Systematikken er baseret på Hansens; indførslerne anvender de danske bibliotekers katalogiseringsregler, hvilket antyder, at bibliotekarer, så vel som lærere og uddannelsessøgende, er omfattet af målgruppen.

Danmark og antikken 1980-1991 af F.G. Andersen (1994) udvider emnekredsen med forskningshistorie og med de klassiske fag i det danske skolesystem (set udfra en klassisk-faglig vinkel). Desuden medtages arbejder om kristendommen set som en del af oldtidens filosofi og religionshistorie. I øvrigt bibeholdes forgængerens registreringskriterier, systematik og postformat.

Danish Contributions ... 1971-1991 af F.G. Andersen (under udgivelse) fortsætter Hansens bibliografi fra 1977, og bibeholder stort set dens principper. De klassiske studiers historie er dog føjet til. Af udenlandske forskere, som har opholdt sig længere tid i Danmark, medtages kun arbejder publiceret under deres ophold i landet, mens danskfødte forskere bosat i udlandet kun optræder, dersom de under en eller anden form har bevaret kontakten til det danske forskningsmiljø. Der registreres kun fremmedsprogede arbejder, da alt dansksproget er registreret i de to bind af *Danmark og antikken*.

Set under ét er de største huller i registreringen altså: forældede og u-originale skolebøger trykt før 1968, arbejder om oldkirkens historie med mindre de er på dansk og trykt efter 1968, arbejder om forskningshistorie trykt før 1971 eller 1980 (afhængigt af sprog), samt artikler i *Klassikerforeningens Meddelelser* før 1980.

Undersøgelsens mål og redskaber

Denne artikel koncentrerer sig om udgivelsesmønstre i perioden 1792-1991, med det formål at rekonstruere hovedtræk i dansk klassikerforskning gennem de to hundrede år.

1792 som udgangspunkt giver en bekvem mulighed for at arbejde med tiårs-faser (om end disse ikke svarer til gængse årtier, hvilket i begyndelsen nok vil virke lidt forvirrende). Dertil er produktionen før 1790'erne for sparsom til overhovedet at danne mønstre, siden størstedelen er studenters disputater *pro stipendio* - en genre som jeg ser bort fra, da den ikke afspejler de klassiske studiers rolle i forskningen. Ud af 207 studerende som een eller flere gange valgte klassiske emner for en sådan disputats, udgav kun 12 noget som helst på feltet efter embeds-eksamen (Meget kort: indtil 1788 skulle enhver studerende, som oppebar kollegieplads, årligt offentliggøre og forsvare mindst én disputats som bevis for studieaktivitet; i praksis var det en træning i at håndtere latin som arbejdssprog. Ingen lagde særlig vægt på indholdet).

Undersøgelsen bygger i første række på en opdeling af produktionen i emnegrupper, med optælling af hvor mange arbejder der ud-

kom hvert årti i hver enkelt gruppe. Opdelingen er vist i Tabel 1 (side 318-319); i Tabellerne 2 og 3 (side 320-323) er der videre opdelt i dansk- og fremmedsprogede arbejder. Litterære oversættelser og skolebøger er ikke inkluderet, og arbejder om emner, der kun dækkes delvist af bibliografierne (som f.eks. oldkirkens historie), er udeladt.

Genoptryk og reviderede udgaver er ikke medregnet – med mindre revisionen er så gennemgribende, at den reelt resulterer i en helt ny bog. Artikler i tidsskriftbind som spænder over to kalenderår (f.eks. 1891/92) tælles under det første år (her 1891); flerbindsværker tælles under året for første bind.

På enkelte punkter af undersøgelsen anvendes en finere emneopdeling end den som gengives i Tabellerne 1-3.

Ikke alle bibliografiernes poster er talt med, siden ikke alle kan regnes for klassisk-faglige arbejder; to faktiske eksempler kan illustrere dette. Søges en dansk version af parallelpостulatet i bibliografierne, finder man såvel en oversættelse af Euklid som en artikel om hyperbolsk geometri; sidstnævnte er selvsagt irrelevant i denne artikels sammenhæng. Tilsvarende: enhver gennemgang af verdens litteraturhistorie vil indeholde et afsnit om den klassiske oldtid, men set fra en klassisk-faglig vinkel er der en vigtig forskel i om afsnittet omfatter fjorten sider ud af fem hundrede, eller fire hundrede sider af et trebindsværk. I et sådant tilfælde må der træffes individuel beslutning om afsnittet skal tælles med eller ej, udfra dets relative og absolutte størrelse, mængden af information og (i vanskeligste fald) forfatterens faglige kompetence.

En anden udeladelse er sådanne arbejder i institut- eller foreningspublikationer som (efter et skøn i hvert enkelt tilfælde) primært er intern information, selvom de har et fagspecifikt indhold. Som eksempel kan nævnes de fyldige specialeresumeer, der blev offentliggjort i de tidlige, dupliserede numre af *Museum Tusculanum* og i den kortlivede serie *Extracta*.

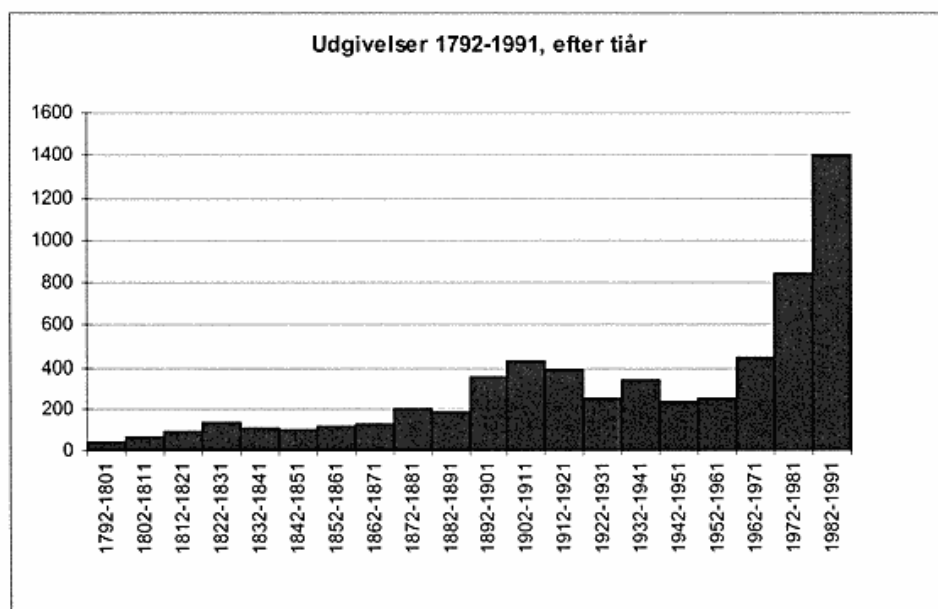
Skønt studenterdisputatser *pro stipendio* forsvandt med universitetsreformen af 1788, fortsatte traditionen endnu nogle år på visse kollegier (på Borchs kollegium så langt som til branden i 1807 og endnu en halv snes år efter genåbningen i 1824); de få disputatser om klassiske emner er ligeledes udeladt.

Som et supplerende arbejdsredskab anvendes desuden en stikprøve af forfattere. Den omfatter samtlige danskere, hvis efternavn begynder med bogstaverne fra A til G, født 1765 eller senere, som i perioden 1792-1991 udgav mindst eet arbejde om den klassiske oldtid. Her er

optalt hver enkelt forfatters samlede produktion, inkluderende skolebøger og oversættelser. Bedømt ud fra nutidig fordeling af danske efternavne skulle stikprøven omfatte ca. 28.5% af den samlede mængde forfattere; skønnet ud fra hvor meget plads stikprøvens forfattere optager af bibliografiernes forfatterregistre, virker denne bedømmelse rimelig, og stikprøvens andel af de højproduktive forfattere der fylder mest i registrene er i samme størrelsesorden.

De klassiske studiers fordeling 1792-1991

Gennem de 200 år som her behandles har danskere frembragt i alt 6059 arbejder om den klassiske oldtid. Fordelt på tiår spreder de sig således:

Diagrammet viser en jævn vækst gennem de første fire tiår, fulgt af en svag tilbagegang til et niveau som er stabilt gennem endnu fyrré år. Så springer produktionen til et højere niveau (fra 123 til 196 arbejder, altså en stigning på 59%), og er atter stabilt i et tiår. Et nyt spring, næsten en fordobling, sker i tiåret 1892/1901. Produktionen fortsætter med omkring 400 arbejder pr tiår indtil et brat fald sætter ind: fra 389 arbejder i 1912/21 til 249 i 1922/31 (et fald på 40%).

Et nyt opsving ses i tiåret 1932/41, men derpå falder produktionen tilbage til det forudgående niveau. Først med tiåret 1962/71 springer produktionen tilbage til hvad man så ved århundredeskiftet; i næste tiår fordobles den, og den eksplosive vækst fortsætter i 1982/91. Væksten er så eksplosiv, at lidt over 20% af den samlede produktion gennem de to hundrede år falder i det seneste årti.

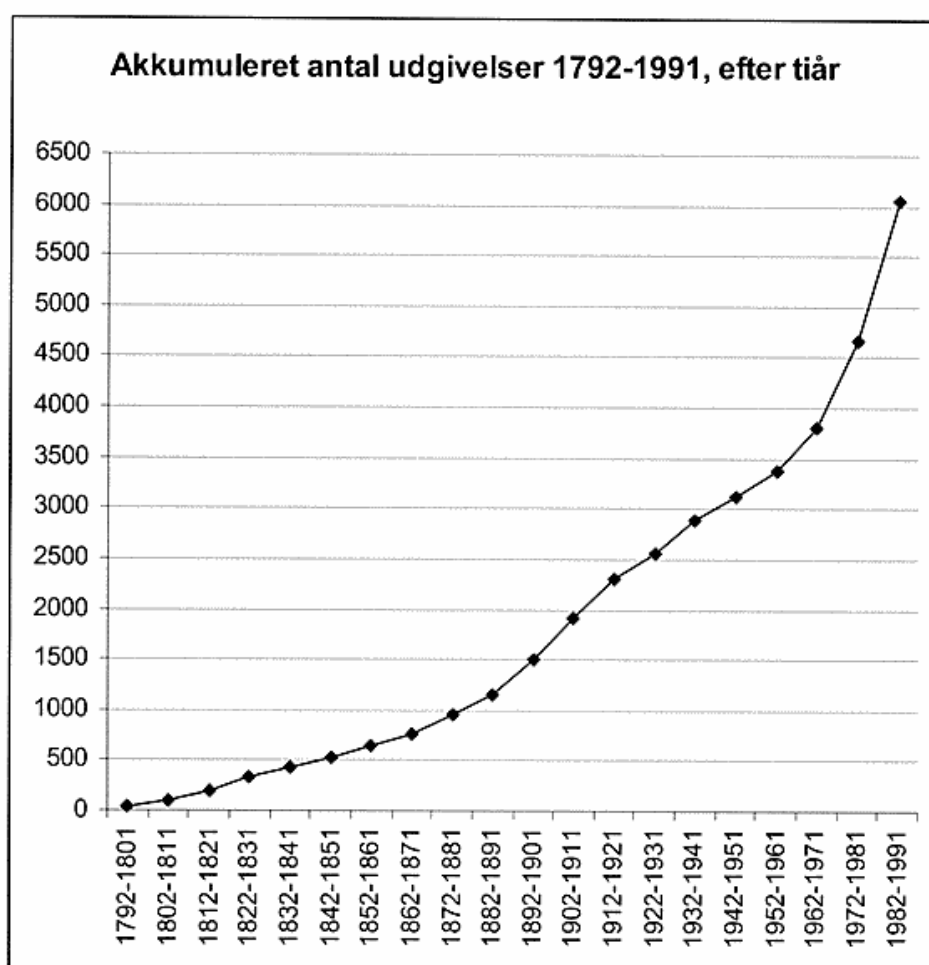
Den afsluttende vækst lader sig let nok forklare med gennemslaget af de store fødselsårge fra fyrrerne: siden midten af 1960'erne har langt flere personer drevet klassiske studier en nogen sinde før, og produktionen er tilsvarende større. Men for de tidligere variationer er der ingen tilsvarende lette demografiske forklaringer.

Set fra en anden vinkel er der dog et vist system i variationerne gennem de 200 år.

I 1961 påpegede Price, at udviklingen af viden, som den afspejles i produktion, inden for naturvidenskaberne, udviser et fælles mønster af vækst, stagnation og kollaps (Price 1975, 173); de bedste matematiske udtryk for processen er stadig under debat (jvf. f.eks. Egghe & Rao 1992). En tilsvarende model er endnu ikke konstrueret for humanistisk forskning - det er her ligegyldigt om dét skyldes humanioras mangfoldighed, sociologiske faktorer (Crane 1972, 94-95), eller mangel på et tilstrækkeligt undersøgelsesmateriale - men for nærværende overtager jeg et centralt punkt.

I perioder med vækst i naturvidenskabelig viden fordobles antallet af udgivelser med regelmæssige mellemrum, mens antallet af udgivelser er stabilt i stagnationsperioder. På en kurve, som viser den sammenlagte mængde af publikationer over et længere tidsrum, vil vækstperioder derfor fremstå som eksponentielle afsnit, og stagnationsperioder som lineare afsnit.

Den akkumulerede mængde af publikationer inden for dansk klassikerforskning (igen optalt i tiår) som følger her, viser faktisk tegn på en sådan variation.

Vækst, som tenderer det eksponentielle, optræder i tre perioder: fra 1792/1801 til 1822/31, hvor antallet af publikationer godt og vel fordobles over to tiår (fra 41 i 1792/1801 til 92 i 1812/21; fra 63 i 1801/11 til 131 i 1822/31); fra 1862/71 til 1912/21 hvor den eksponentielle udvikling er langsommere og fordoblingen sker engang i løbet af det tredje tiår; og fra 1961/71 til 1982/91 med fordobling stort set hvert tiår. I intervallerne, fra 1832/41 til 1852/61 og 1922/31 til 1952/61, tenderer væksten det lineare, hvilket antyder stagnationsperioder.

Om end mine tiårs-sammentællinger ikke er ideelle til dette formål, antyder kurven dog et cyklisk mønster i danske klassiske studier gennem 200 år: fire tiårs vækst fulgt af tre tiårs stagnation; en periode af

fornyset men langsommere vækst indtil begyndelsen af 1920'erne; endnu en lang stagnationsperiode; og til sidst en eksplosiv vækst gennem de seneste tiår.

Publikationskanalerne

En vigtig faktor i publikationsmønstret er selvsagt også muligheden for at få offentliggjort sit arbejde.

Før grundlæggelsen af Museum Tusculanums Forlag i 1975 fandtes intet dansk forlag med speciel interesse i klassiske studier. De større akademiske forlag inkluderede dog området i deres virkefelt (jvf. Andersen 1995, 12-13), og en optælling af, hvor mange bøger der herhjemme og udenlands blev udgivet i toårs-perioder med 15 års interval (begyndende med 1815-16 og afsluttet med 1990-91), giver ingen grund til at tro, at det på noget tidspunkt var specielt vanskeligt at finde en dansk forlægger til en bog med klassisk emne.

Det forholder sig anderledes med artikler. I de første 50 år var der kun få muligheder for at publicere korte arbejder. Litterære tidsskrifter optog anmeldelser og bredt sigtende artikler. Medlemmer af Videnskabernes Selskab kunne publicere i selskabets *Skrifter* (på dansk med mulighed for fransk resumé). Professorer, og rektorer ved de lærde skoler, kunne anvende institutionernes årsskrifter (traditionelt sprog latin, men et gradvist skift til dansk); disse programmer havde dog begrænset udbredelse. Medlemmer af Historisk-filologisk Samfund, grundlagt 1854, kunne offentliggøre foredragsresuméer i samfundets - først årlige, siden sporadiske - *Kort Udsyn over det philologisk-historiske Samfunds Virksomhed* (med tiden blev resuméerne sjældne, men muligheden bestod indtil 1916).

Først med det fællesskandinaviske *Tidsskrift for Philologie og Pædagogik* (grundlagt 1859; omdøbt 1875 til *Nordisk Tidsskrift for Filologi og Pædagogik*, og 1892 til *Nordisk Tidsskrift for Filologi*) opstod en stabil publikationskanal. Det optog bidrag på de nordiske sprog; latin anvendtes per tradition i tekstkritiske noter, og andre sprog var tilladt i anmeldelser. Bladet dækkede alle sprog i skoleundervisningen, men var trods denne konkurrence klart det danske kærnetidsskrift for klassisk filologi: I de første årtier tryktes 32-35 klassisk-filologiske artikler, og nogle få anmeldelser, hvert årti. Så steg de klassiske bidrag stejlt (1892-1901: 64 artikler, 61 anmeldelser; 1902-11: 46 artikler, 55 anmeldelser; 1912-21: 19 artikler, 39 anmeldelser). Tidsskriftet gik imidlertid ind i 1922.

I 1930'erne opstod tre relevante tidsskrifter: det fremmedsprogede *Acta Archaeologica* (1930) som også optager klassisk-arkæologiske arbejder; *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* (1936) som dækker alle perioder, men indeholder så meget klassisk stof at det er et kærnetidsskrift (jvf. Andersen 1995, 14) og *Classica et Medievalia* (1938) som bringer fremmedsprogede bidrag om klassisk, så vel som om middelalderlig græsk og latinsk, filologi. Supplerende kanaler for dansksprogede arbejder var *Nationalmuseets Arbejdsmark* (1928) og *Meddelelser fra Ny Carlsberg Glyptotek* (1944, resumeer på - oftest - fransk); begge dog kun med bidrag fra museernes medarbejdere. Derefter er der et langt spring til det næste nye tidsskrift fremkommer i 1960, *Analecta Romana*, udgivet af det Danske Akademi i Rom. Det dækker primært stipendiaternes forskning, og dermed alle emner og perioder, men rummer naturligt nok en mængde klassisk stof.

For alle disse gælder som sagt at de er tværfaglige. Der fremkom ingen ny rent klassisk orienterede tidsskrifter gennem de mere end fyrre år.

Med udviklingen af god og billig offset-teknik i de sene 1960'er skiftede billedet. *Museum Tusculanum* (der var begyndt i 1967 som et duplikeret nyhedsbrev for klassiske filologer ved Københavns Universitet; først med specialeresumeer og siden også med artikler af studerende og undervisere) gik fra nummer 11 over til offset, fik et omslag, og blev det danske kærnetidsskrift for klassisk filologi indtil det lukkede i 1987. Adskillige institut- og foreningsblade opstod (fra *Vox populi*, - senere omdøbt *Agora* - og *Klassikerforeningens Meddelelser* i 1972 til efternøleren *Meddelelser fra Klassisk Arkæologisk Forening* i 1985); alle bringer artikler på dansk, men har en begrænset udbredelse.

Det populærvidenskabelige *Sfinx* (1977) bringer dansksprogede artikler om alle aspekter af Middelhavslandenes kultur; for den klassiske verdens vedkommende dominerer arkæologi, kunst og historie. Tre videnskabelige serier med rent klassisk sigte opstod sent i perioden: *Acta Hyperborea* (1988; fremmedsprogede artikler om klassisk arkæologi), *Hellenismestudier* (1989; dansksprogede bøger og artikler), og *Studies in Hellenistic Civilization* (1990; tilsvarende på fremmedsprog).

Dette historiske rids demonstrerer at markedet for artikler har varieret betragteligt, alt efter tid, emne og sprog; det mest ekstreme forhold er selvsagt manglen på en publikationskanal for dansksprogede artikler om klassisk filologi mellem 1922 og 1967.

Forfatterne

Det følgende afsnit bygger på den stikprøve på 319 forfattere, som er beskrevet ovenfor. Individuel produktion er optalt efter bibliografierne, med anvendelse af samme relevanskriterier som emneoptællingen, men inkluderer også oversættelser så vel som skolebøger for gymnasiet, for så vidt registreret i bibliografierne. (Af oversættelser trykt i danske litterære tidsskrifter fra det tidlige 1800-tal medregnes dog ikke enkeltidigte eller korte uddrag af poesi eller prosa).

Ikke alle forfatterne er "professionelle" klassikere. Jeg har ikke kunnet identificere alles hovederhverv, men i hvert fald 105 arbejder uden for de klassiske fag. De fleste af disse kommer fra naboområder som historie, filosofi og ikke-klassisk arkæologi, eller specialiserer sig i deres arbejdsfelts historie (f.eks. kunst, litteratur, medicin eller teater). Nogle få anvender deres faglige kompetence på et klassisk problem (i stikprøven repræsenteret ved ingeniører og militærtaktikere).

Stikprøvens fordeling af forfattere som kun skriver på dansk, og forfattere som har publiceret mere end eet arbejde, fremgår af den nedenstående opstilling.

FORF. SPROG	ANTAL ARBEJDER		
	1 arb.	2+ arb.	TOTAL
Dansksproget	123	68	191
Flersproget	18	110	128
TOTAL	141	178	319

Flertallet af forfattere anvender kun dansk, men af disse har næsten to tredjedele kun udgivet eet arbejde (i 24 tilfælde er det enlige værk en oversættelse; i andre 39 tilfælde er forfatteren ikke klassiker af profession). De som skriver mere end eet arbejde har tendens til at anvende et eller flere sprog ud over dansk. Jeg tilføjer, hvad der ikke ses af skemaet, at 25 af disse kun har publiceret på fremmedsprog (og 7 altså mere end eet værk); de skriver hovedsageligt i de første tres og sidste tyve år – hvor latin hhv. engelsk er internationalt videnskabeligt hovedsprog.

Den enkleste og sandsynligste forklaring er vel, at Danmark er et lille sprogområde. Lægger man et livsværk i klassiske studier vil man normalt søge en større læserkreds.

Samme tendens i sprogfordelingen spores ved en anden synsvinkel.

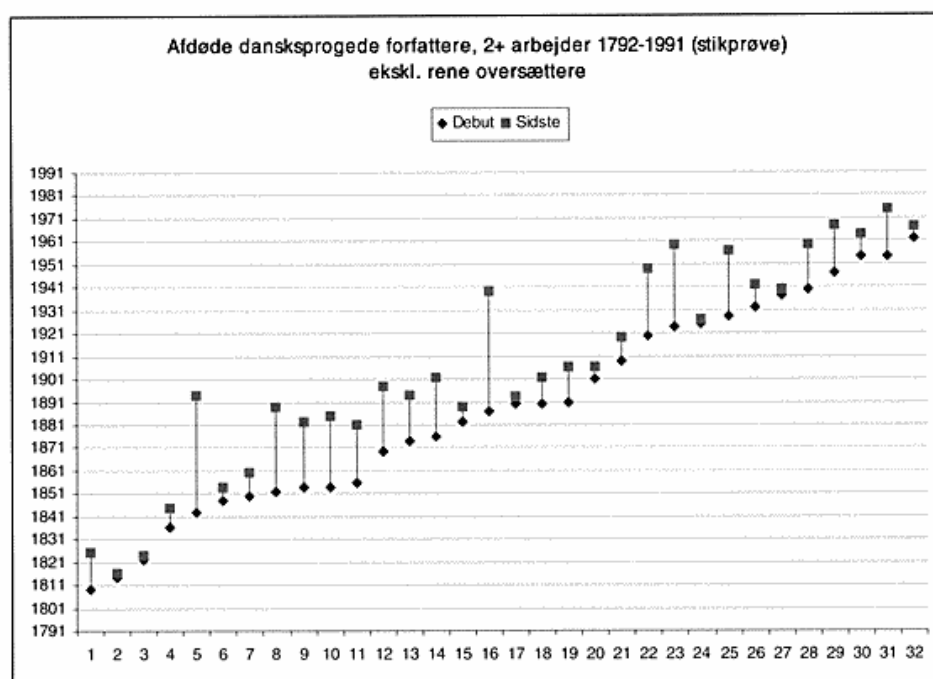
Af de 319 er 99 nu afgang ved døden efter at have publiceret mindst to arbejder, det sidste senest i 1991. For disse kan vi altså fastslå deres aktivitetstid: tiden mellem første og sidste publikation.

42 af disse skrev kun på dansk. Deres aktivitetstid spænder fra 1 til 52 år med en medianværdi på 10 år (det vil sige: halvdelen af dem var aktive i 1-10 år, og den anden halvdel i 10-52 år); kvartilafvigelsen (det vil sige: spændvidden af aktivitetstid når vi ser bort fra den korteste og den længste fjerdedel) er 5-21 år. Aktivitetstiden for de 57 som også anvendte andre sprog spænder fra 1 til 58 år. Men her er medianværdien 29 år, og kvartilafvigelsen 15-39 år.

Igen: jo længere man er aktiv, jo større er tendensen til også at offentliggøre på fremmedsprog.

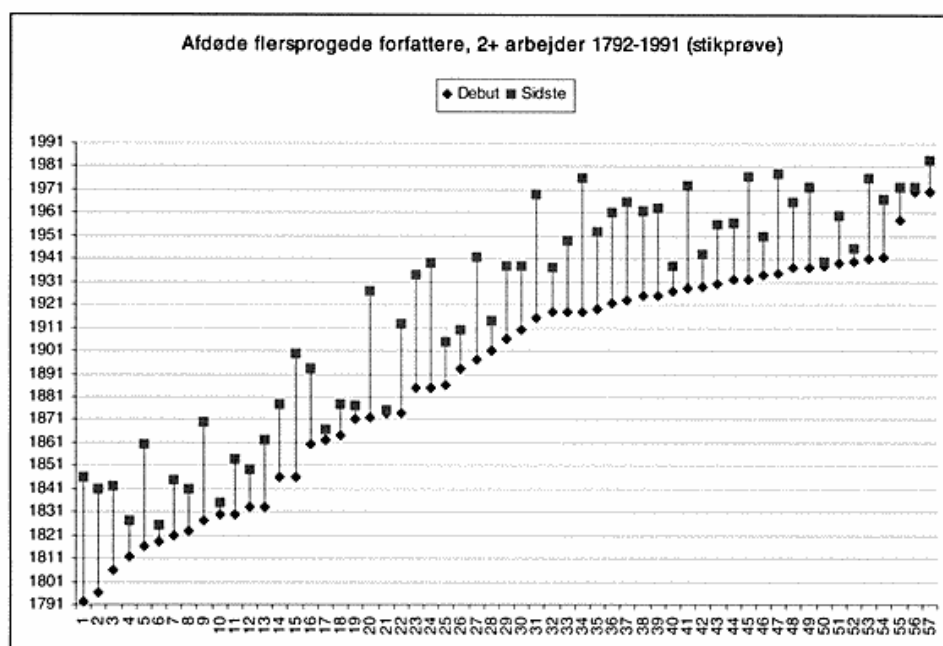
Opstillingen i Fig. 3 viser samtidigt at en gængs bibliometrisk rettesnor (del af den såkaldte Lotkas Lov), ifølge hvilken ca. 60% af forfatterne i en bibliografi kun har udgivet eet arbejde, holder stik for de forfattere som kun udgiver på dansk. For hele stikprøven svigter den imidlertid siden vi da skulle forvente ca. 190 forfattere med kun eet arbejde; forskellen mellem beregnet og observeret værdi nærmer sig det statistisk umulige. Jeg har tidligere (Andersen 1995, 10) konstateret at rettesnoren om de 60% også holder stik for *Danmark og Antikken 1980-1991*. Det synes altså som brugen af flere sprog på en eller anden måde påvirker publikationsmønstret.

Af de 42 forfattere som kun anvendte dansk, udgav 10 kun oversættelser. Hvordan de øvrige 32 fordeler sig i tid ses af dette diagram, hvor en streg markerer aktivitetstiden mellem debutarbejdet (nederst) og den sidste udgivelse (øverst).

Når vi dertil lægger at fem af disse forfattere kun udgav eet arbejde som ikke var en oversættelse (deres aktivitetstid er 1836-45, 1854-85, 1890-93, 1920-49 og 1954-75), står det klart, at de forfattere som kun skrev på dansk overvejende tilhører det nittende århundrede: halvdelen af den debuterede mellem 1832 og 1901. Og i denne halvdel finder man de fleste rent dansksprogede forfattere med en aktivitetstid i gruppens øverste kvartil, dvs. på 21 år eller mere.

Dette kan sammenlignes med et tilsvarende diagram over de 57 nu afdøde forfattere som også anvendte fremmedsprog:

Mængden af rent dansksprogede og af flersprogede forfattere som debuterer 1832-1901 er faktisk den samme, hvilket antyder en udbredt vægt på en national, snarere end en international, læserskare (i tiårene 1842/51, 1852/61 og 1882/91 er der endda overvægt af debutanter som holder sig til dansk i hele deres aktivitetstid).

Til forklaring behøver vi dog ikke påkalde nationalistiske tendenser i dansk mentalitet i anden halvdel af 1800-tallet. Dette er jo også den tid, hvor *Tidskrift for Philologie og Pædagogik* (grundlagt 1859) og *Kort Udsyn over det philologisk-historiske Samfunds Virksomhed* (grundlagt 1854) skaber et forum for dansksprogede artikler.

Forfatterne spreder sig ret ujævnt over de samlede to hundrede år, som det ses af denne tabel.

Til og med 1912/21 svinger antallet af debutanter hvert tiår stærkt, med et gennemsnit på 9 og en standardvariation på 4 (dvs. at i 68% af tilfældene debuterer 5-13 forfattere i tiårets løb). Men rekrutteringen er langt mere stabil, med et gennemsnit på 5 og en standardvariation på 1.47 (dvs. at 3-4 til 6-7 af debutanterne fortsætter med at udgive).

Debut (tiår)	1 arb.	2+ arb.	Total	Akkumuleret total
1792-1801	0	2	2	2
1802-1811	4	5	9	11
1812-1821	7	6	13	24
1822-1831	9	6	15	39
1832-1841	3	3	6	45
1842-1851	2	5	7	52
1852-1861	0	5	5	57
1862-1871	2	5	7	64
1872-1881	8	5	13	77
1882-1891	4	8	12	89
1892-1901	6	5	11	100
1902-1911	3	4	7	107
1912-1921	8	6	14	121
1922-1931	4	13	17	138
1932-1941	3	13	16	154
1942-1951	2	2	4	158
1952-1961	3	9	12	170
1962-1971	10	23	33	203
1972-1981	38	38	76	279
1982-1991	25	15	40	319
TOTAL	141	178	319	

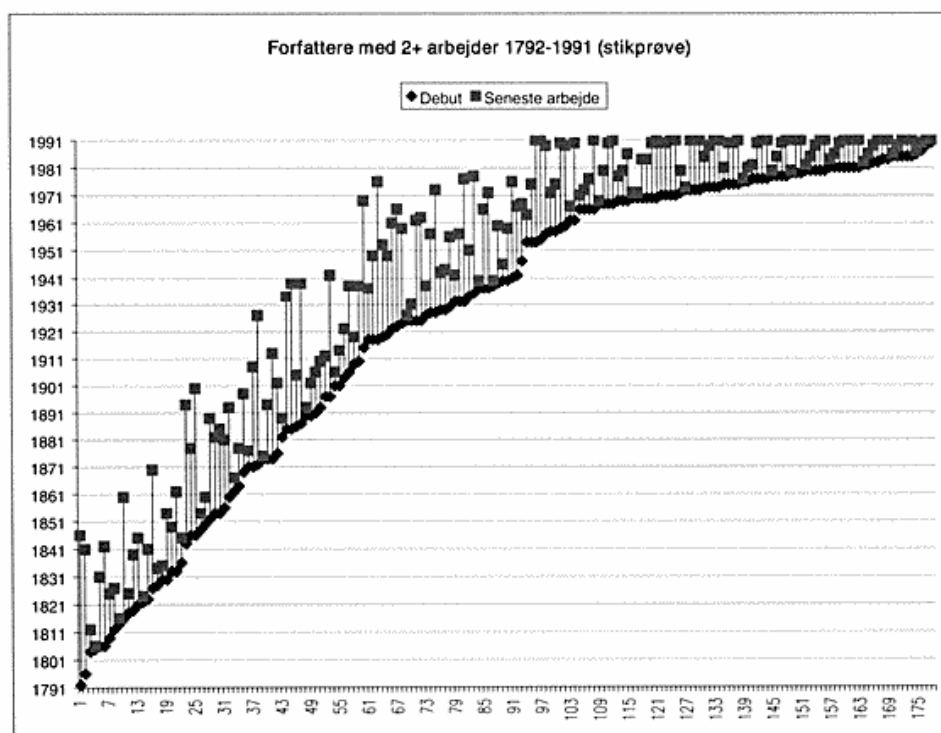
I de følgende to tiår, tiden 1922-1941, er der en lille vækst i tallet af debutanter, men rekrutteringen er rekordagtigt på omkring 80%. Derpå dykker tallet dramatisk. Det er selvsagt behæftet med usikkerhed siden vi arbejder på basis af en stikprøve. Men mængden af debutanter, som kun skriver et enkelt arbejde, er ikke signifikant forskelligt fra det foregående og det følgende tiår, og den stigende rekruttering i de to følgende tiår kan tolkes som udtryk for en reetablering – i modsætning til hvis rekrutteringen var sprunget tilbage til ca. 13 i 1952/61.

Den store vækst i tressernes og halvfjerdsernes debutanttal er en naturlig følge af de store årgange. En optælling af debutanter efter enkeltår i tiden 1962-1976 viser kraftig tilvækst mellem 1968 og 1975 hvor årgangens klassikere er gennem (eller langt fremme i) studierne – samtidig med at ny publikationer (som *Museum Tusculanum*, *Vox po-*

puli/Agora, Societas Latina/Rostra og Klassikerforeningens Meddelelser) giver nye udgivelsesmuligheder. Specielt årene 1968, 1970 og 1973-1975 er frugtbare. Det er dog påfaldende, at rekrutteringen kun er 50%; bortset fra 1942/51 skal man tilbage før 1922 for at finde samme ringe tilvækst. Jeg ser umiddelbart ingen forklaring på det forhold.

Mens debutantallet forbliver højt i tiåret 1982/91, er der her et mærkbart omsving til forfattere med kun et arbejde. I nogen grad skyldes det, at debutanter fra de seneste år ikke har nået at udgive mere inden for tidsrammen af denne undersøgelse. Mange af dem har da også udgivet siden – men ikke nok til at bringe rekrutteringen tilbage på den procentuelle andel i 1962/71.

Denne opsummering efter tiårsperioderne kan suppleres ved det følgende diagram over aktivitetstiden for samtlige de 178 forfattere i stikprøven som har publiceret mere end eet arbejde – uden hensyn til sprogfordelingen.

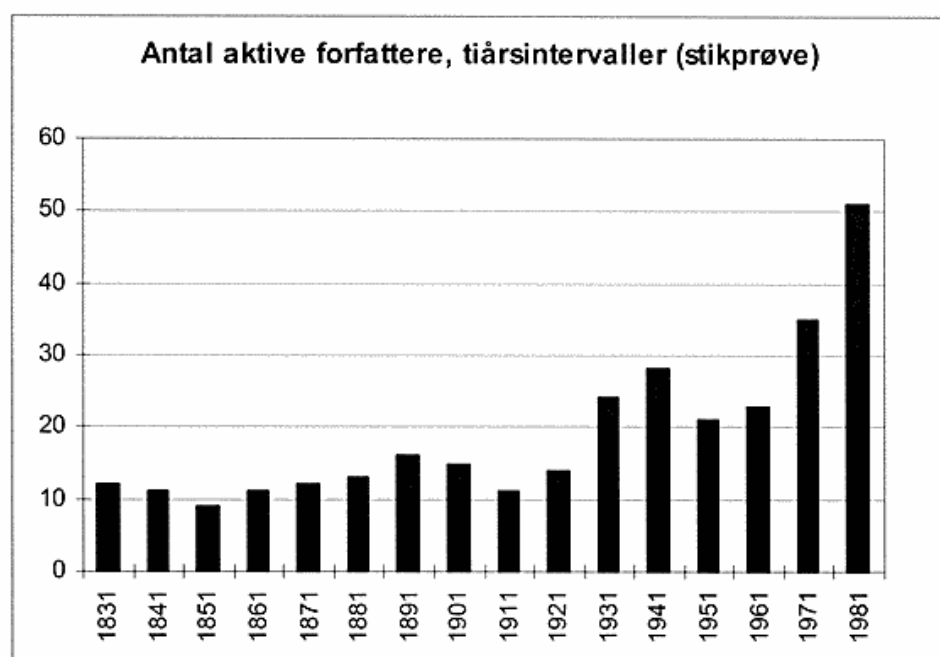

Det ses, at tiårene 1922/31 og 1932/41, hvor rekrutteringen var høj, faktisk indgår i en ubrudt række af debutår fra 1918 til 1942, fulgt af et interval på elleve år til og med 1953, i hvilket kun en ny forfatter rekrutteres. Tilsvarende, men kortere brud optræder i 1910-1917 (med en enkelt rekrutteret i 1915), 1874-1881 og 1834-1841.

Det dramatiske tilbageslag 1943-1953 understreges, dersom vi optæller de debutanter fra intervallerne, som kun udgav eet arbejde: 1834-1841 tre; 1874-1881 tre; 1910-1917 seks – og 1943-1953 kun een.

Diagrammets kombineret af brud i rekruttering og individuel aktivitetstid gør det også muligt forsøgsvis at udskille fem generationer, hver af tredive til fyrre års varighed, i dansk klassikerforskning. Den nuværende generation sætter ind med 1954, størstedelen af dens medlemmer er stadig aktive. Den forudgående, mellemkrigsgenerationen, ophørte i 1970'erne. De fleste forfattere i generationen som debuterede 1882-1910 havde en relativ kort aktivitetstid, men en del af dens ældste (og et par af dens yngste) medlemmer var stadig aktive i 1930'erne. Generationen af 1843-1876 ophørte som aktive omkring århundredskiftet, med undtagelse af et par af dens yngste medlemmer. Afslutningen af den første generation, som debuterede i 1804-1836, er mindre klar, men kan rundt ansættes til 1860'erne. (De to første forfattere i diagrammet er isoleret fra deres efterfølgere ved et interval 1797-1803, og repræsenterer muligvis afslutningen af en forudgående generation). Forfattere med en meget lang aktivitetstid bryder selvagt mønstret, som i diagrammets første to linjer, og linjen som spænder over 1872-1927 – det drejer sig om T. Baden, S.N.J. Bloch og M.C. Gertz, som alle blev over 80 og var aktive til det sidste.

Diagrammet antyder også det danske klassikermiljøes størrelse gennem de to hundrede år. Eksempelvis: aktivitetstiden for 12 forfattere begynder i, afsluttes i, eller strækker sig henover 1871; dette er altså stikprøvens andel af den totale mængde. Udelades 1801 og 1811, hvor en del ældre forskere, som ikke optræder på diagrammet, stadig ville være aktive, og 1991, siden aktivitetstid herudover ikke fremgår af diagrammet, får man dette resultat:

Man skulle vente en overensstemmelse mellem udsving i stikprøvens forfattersal og udsving i diagrammet over totalproduktion (Fig. 1). Det store antal aktive forfattere i 1931 og 1941 stemmer godt nok med den isolerede stigning i produktionen for tiåret 1932/41, og de store tal for 1971 og 1981 med produktionsstigningen i tiåret 1972/81.

På den anden side er faldet i aktive forfattere fra 1901 til 1911 og den følgende stigning i 1921 i klar modstrid med, at den totale produktion forblev høj fra 1902/11 til 1912/21 og derpå styrteddykkede i 1922/31. Og skønt nedgangen i aktive forfattere frem til det laveste tal i 1851 kunne have sammenhæng med stagnationsperioden omkring midten af 1800-tallet, er der ingen tilsvarende korrespondens mellem stagnationen fra 1922/31 til 1952/61 og antallet af aktive forfattere.

Selv med det forbehold at her bygges på en stikprøve må vi nok konstatere, at antallet af forfattere ikke i sig selv er afgørende for produktionen. Også andre faktorer må spille ind.

En faktor er eksistensen af højproduktive forfattere med hyppige udgivelser.

Det er en gængs bibliometrisk iagttagelse, at 1% af forfatterne står for omkring 10% af udgivelserne. Dette forhold stemmer ganske overens med stikprøven. De 319 forfattere skrev tilsammen 2036 arbejder;

heraf står de tre mest produktive for i alt 204 arbejder. Og de 16 mest produktive forfattere (lig 5% af de 319) står tilsammen for 698 udgivelser, altså mere end en tredjedel af den samlede mængde.

Nu vil en lang aktivitetstid normalt rumme et stort antal udgivelser, så for at bedømme en forfatters produktivitet bør tallet sammenlignes med tidsrummet. De tre forfattere, som udgør den øverste procent, har alle en gennemsnitlig årsproduktion på mere end et arbejde, det samme har én afdød forfatter blandt de øverste 5 procent. Blandt de øverste 5 procent finder vi endvidere fem nulevende forfattere hvis gennemsnitlige årsproduktion til og med 1991 ligeledes andrager mere end et arbejde. Flere andre forfattere i stikprøven (både nulevende og afdøde) har en tilsvarende høj udgivelsesfrekvens, uden dog at have haft så lang en aktivitetstid at de kommer blandt de førende 5%.

Det er indlysende, at optræder flere af disse "højfrekvente" forfattere i et givet tiår, vil forholdet mellem antallet af forfattere og antallet af udgivelser forskydes.

En anden vigtig faktor er den generelle publikationsfrekvens. Meget groft anslået (udfra stikprøvens forfattere og uden hensyn til forskydninger gennem de to hundrede år) er der normalt fra to til seks år mellem den enkelte forfatters arbejder (med en medianværdi på tre år). Den individuelle arbejdsrytme er dog ikke regelmæssig, men svinger med det igangværende arbejdes karakter og kompleksitet - så vel som, må vi formode, med forfatterens alder, helbred og andre forpligtelser. Og som ovenstående diagram markerer er det danske klassikermiljø lille. Udfra den antagelse at stikprøven omfatter ca. 28,5% af populationen, og at vi derfor kan få tilnærmelsesvis den faktiske størrelse ved at gange med 3,5, ser vi at det samlede antal forfattere inden for hele fagområdet på et givet tidspunkt først når op over de hundrede i de sene 1960'ere. Hvis blot et begrænset antal forfattere inden da havde samtidige perioder med langsom udgivelsestakt, kunne det meget vel sænke tiårets samlede produktion. Og for den sags skyld kunne en generel ansporing til at udgive, som f.eks. forberedelsen af et større festskrift eller en conference, tilsvarende øge den.

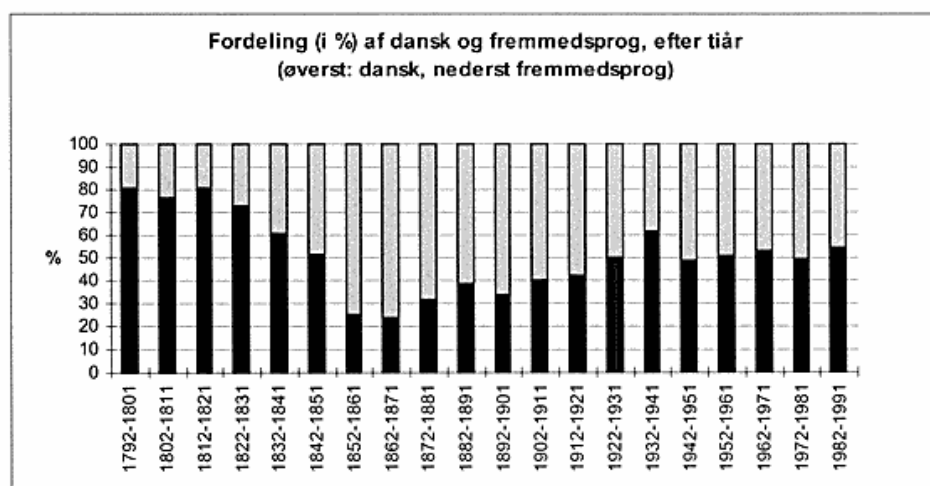
Den begrænsede personkreds har sine fordele. Selv nu er kredsen overskuelig: enhver kender personligt eller af omtale alle andre som arbejder på samme felt, og dertil en stor del af sin egen aldersgruppe inden for området, og i tidligere perioder af de klassiske studiers historie har det været nærmest umuligt ikke at kende til næsten alle fagfæller. Det indebærer en høj bevidsthed om hvem der arbejder med

hvad, og sammenfald hvor to personer uafvidende udgiver arbejder med nærmest identisk indhold, er uhyre sjældne. Ligeledes ved man som regel hvem man kan henvende sig til med spørgsmål uden for sit eget felt. Der er dog også negative konsekvenser. Når et lille antal personer spreder sig over et stort forskningsområde, er der - i bedste fald - kun få samtidige eksperter på et givet emne, og synergieffekter er sjældne. Samarbejde bliver supplerende (hvor f.eks. flere specialister skriver hvert sit afsnit af en udgravningsrapport), snarere end integreret (hvor f.eks. flere personer skriver en artikel hvor læseren ikke kan udskille de individuelle bidrag). Det sker endda at et emne kun dyrkes af én forsker, og midlertidigt eller permanent forsvinder med hans død.

Dansk kontra fremmedsprog

Som tidligere anført må en dansk forsker nødvendigvis publicere på andre sprog, for at nå et større forskningsmiljø end det hjemlige. Derved bliver brugen af fremmedsprog en indikator for international orientering i danske klassiske studier.

Den procentuelle fordeling af dansksprogede (øverst) og fremmedsprogede (nederst) arbejder i tiårs-perioderne er således:

I tiden fra 1792 til 1841 dominerer fremmedsprog, mens hovedvægten er på dansk fra 1852 til 1921. Det mellemliggende tiår 1842/51 viser ligevægt, men selv med den opblødning af overgangen er omsvinget ret dramatisk. Tiårene efter 1922 viser igen ligevægt med en undtagelse: 1932/41 hvor fremmedsproglige arbejder vokser kraftigt, til 61%.

De første tiårs vægt på fremmedsprog afspejler vel kun, at latin stadig var traditionelt arbejdsprog, og at muligheden for at udgive artikler på dansk var ringe. Den overvejende dansksprogede periode stemmer overens med det faktum vi så tidligere: at en stor del af forfattere i "2. generation", som debuterede mellem midten af 1840'erne og midten af 1870'erne, kun skrev på dansk. Hvad grunden end var, giver tendensen sig udslag her.

Det er mere vanskeligt at tolke tiåret 1932/41. Vi så ovenfor at det også viste et opsving i den totale produktion. Stigningen i totalproduktion og stigningen i fremmedsproget produktion er nærmest identisk, men der er ingen klar årsagssammenhæng.

Tiåret viser inden for de to sproggrupper en eksplosiv vækst i arbejder om *Skulptur*, og en stærk vækst i arbejder om *Historie (alment)*; en stor vækst - men kun af fremmedsprogede arbejder - ses inden for *Græsk*, *Latinsk* og *Etruskisk sprog*, og inden for *Topografisk historie*. I det næste tiår falder produktion og sprogfordeling i disse områder tilbage til niveauet fra 1922/31. Væksten i disse emnegrupper skyldes imidlertid nogle få forskere som producerer meget på hvert sit område, og sprogfordelingen bestemmes af om disse personer publicerede på såvel dansk som fremmedsprog (som f.eks. F. Poulsen inden for *Skulptur*) eller foretrak fremmedsprog (som f.eks. S.P. Cortsen inden for *Etruskisk sprog* på dette stadi af sit liv).

Men: også i emner som ikke nyder godt af højproduktive forskere, sker der en vækst i fremmedsprogede arbejder; den samlede stigning for de emner er 19% i forhold til det forudgående tiår. Den fremmedsprogede produktion falder atter i det følgende tiår, til et niveau under 1922/31.

Jeg slutter heraf, at der rent faktisk er en generel tendens til brug af fremmedsprog i dette tiår (ud over højproduktive forskeres personlige præferencer), men at tendensen ikke varede ind i det næste tiår. Man kunne spørge om tiåret faktisk markerer et omsving til større international orientering - et omsving som blev afbrudt af anden verdenskrig. Ideen er dog svær at efterprøve.

Som udtryk for international orientering kan udgivelsesstedet være en faktor af lige så stor vigtighed som brugen af fremmedsprog, i det

mindste på det personlige plan. Skønt – eksempelvis - en tysksproget anmeldelse i 1910 nok ville finde en vis mængde udenlandske læsere, hvis den blev trykt i *Nordisk Tidsskrift for Filologi*, ville offentliggørelse i *Berliner Philologische Wochenschrift* sikre en langt større modtagerkreds, og en anmelder med kontakter begge steder ville nok vælge den sidstnævnte mulighed.

Ser vi igen på de 319 forfattere i stikprøven gælder det, at den første forfattergeneration (debuterende 1804-36) udgav 39,1% af den fremmedsproglige produktion uden for Danmarks daværende grænser. I den følgende generation (debuterende 1843-76) faldt andelen lidt, til 36,2%. For begge generationer gælder imidlertid at 70% af de forfattere som anvendte fremmedsprog, udelukkende publicerede i Danmark; gennemsnitstallene skyldes nogle få forskere som udgav en betragtelig del af deres arbejder udenlands (som f.eks. P.O. Brøndsted i første, og M.C. Gertz i anden generation).

For generationen af 1882-1910 er den procentuelle andel af udenlands trykte fremmedsprogede arbejder hele 66,3%. Dette er dog den mindste generation i stikprøven, med kun 18 forfattere, så beregnede tal skal omgås med stor forsigtighed. Men 9 udgav på andre sprog end dansk (og dette er en lidt større andel end i den foregående generation), og af disse udgav 8 i udlandet, så vel som i Danmark. Ydermere arbejdede de fleste inden for centrale områder af de klassiske studier. Så vi tør vel konkludere, at i denne generation er den internationale orientering særdeles kraftig, i det mindste på det individuelle plan.

Den fjerde generation, debutanterne fra 1918-42, udgav 51,4% af deres fremmedsprogede arbejder uden for Danmark, og for den nuværende generation, 1954 og senere, er andelen 50%. Det kunne umiddelbart tolkes som en solid forankring i det internationale forskningsmiljø. Men der er megen forskel på, hvor stor en del af sine fremmedsprogede arbejder den enkelte forfatter publicerer gennem udenlandske kanaler: medianen er i fjerde generation 26,1% og i femte 33,3% - det vil sige: at halvdelen publicerede mindre og halvdelen mere end dette.

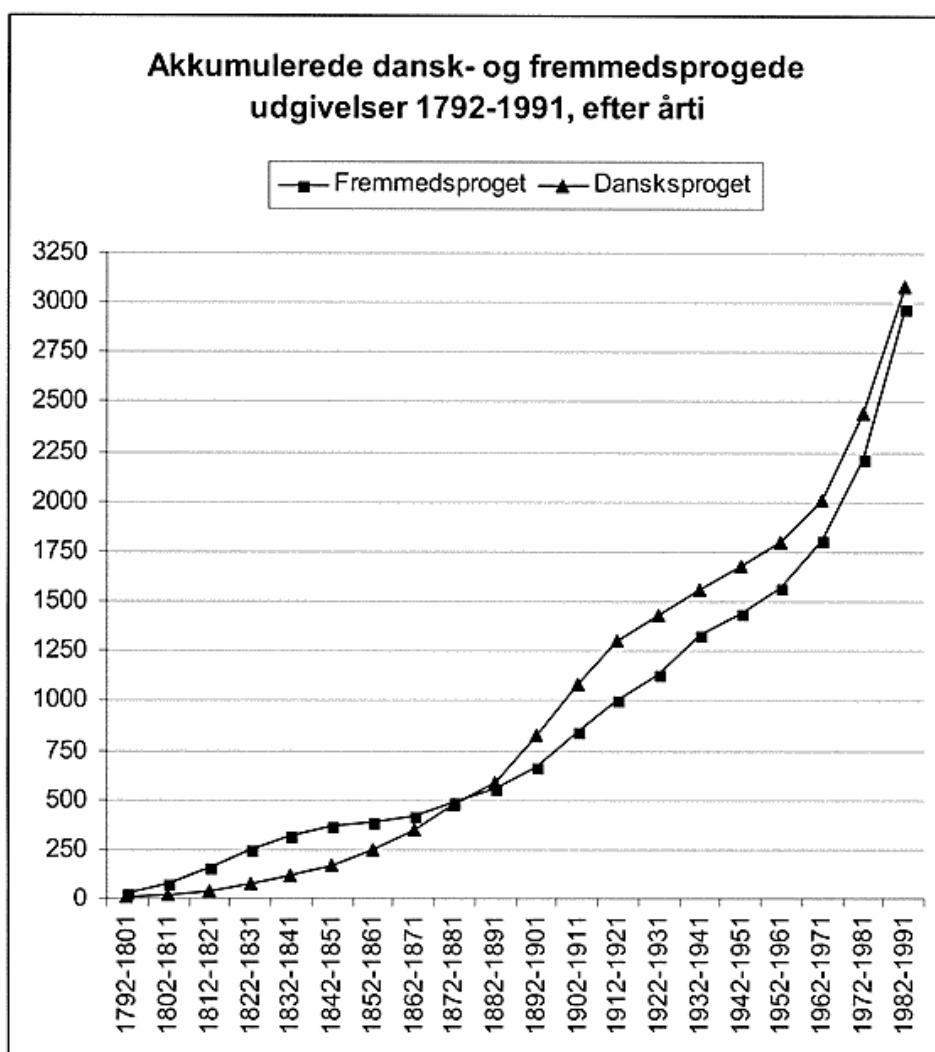
Beregnet på en anden måde: i fjerde generation publicerede 33,3% tre fjerdedele eller mere af deres fremmedsprogede arbejder udenlands, mens ligeledes 33,3% udelukkende publicerede i Danmark. For den femte generation er de tilsvarende tal 23,1% og 26,9%. Vi bør dog tage højde for, at en forfatter har større mulighed for at finde en dansk, fremfor en udenlandsk kanal for sit første fremmedsprogede arbejde; en mulig måde er at se bort fra forfattere med kun ét frem-

medsproget arbejde. Dermed ændres procentfordelingen: i fjerde generation udgav da 21,3% af forfatterne tre fjerdedele eller mere af deres fremmedsprogede produktion udenlands, mens 23,0% udelukkende publicerede i Danmark. For femte generation er tallene 21,6% og 18,9%.

Da tallene bygger på en stikprøve, må de ikke tolkes for kategorisk. Men vi kan konkludere, at forfattere siden 1918 primært har anvendt danske publikationskanaler - og at en femtedel har holdt sig til dem, skønt tendensen synes vigende. En anden femtedel af forfatterne publicerer størstedelen af deres arbejder udenlands: det drejer sig mest om personer som er internationalt anerkendte kapaciteter på deres felt og/eller arbejder med specialiserede emner (såsom *Epigrafik* og *Papyrologi*) hvor man normalt kommunikerer gennem nogle få (udenlandske) kærnetidsskrifter.

Om dette lidt provinsielle billede er særegent for netop danske klassiske studier, om det ville kunne genfindes i andre fag herhjemme, eller om det har universel gyldighed for humaniora, kan jeg ikke udtale mig. Som indledningsvis noteret, aner vi intet om hvorledes et humanistisk forskningsfelt egentlig fungerer.

Besyderligt nok er produktionen af dansksprogede og fremmedsprogede arbejder ude af trit, som det fremgår af følgende diagram, hvor det akkumulerede antal af udgivelser inden for de to grupper er sammenholdt:

Fremmedsproget produktion indledes med en eksponentiel vækst, der efterfølgende fra 1832/41 til 1862/71 afløses af et lineært forløb; mønstret er ikke ulig den traditionelle logistiske vækstkurve for naturvidenskaberne (Egghe og Rao 1992, fig. 3). Fra 1872/81 til 1932/41 er den akkumulerede vækst igen eksponentiel. Dansksproget produktion synes derimod først at gennemløbe to lineære forløb indtil 1842/51, hvor en eksponentiel vækst sætter ind. Fra 1912/21 slår væksten igen over til linear – to tiår før den fremmedsprogede produktion. Først fra 1932/41 udvikler de to sproggrupper sig ens.

Emnerne

Indledningsvis skal for god ordens skyld siges, at de tilgrundliggende bibliografiers systematik ikke er identisk; skønt emneopdelingen i Tabellerne 1-3 udnytter de foreliggende inddelinger mest muligt, har en del arbejder nødvendigvis måttet omklassificeres. Stedvis er opdelingen grovere end samtlige bibliografier, betegnelsen *Historie* dækker således over politisk, social og økonomisk historie samt kulturhistorie. Grupper som betegnes (alment) rummer værker som spænder over flere kulturområder; f.eks. rummer publikationer grupperet under *Historie (alment)* stof om såvel græsk som romersk (og eventuelt også etruskisk) historie. Gruppen *Forskningshistorie* er forsøgsvis taget med: den optræder ganske vist kun i de to seneste bibliografier og burde derfor strengt taget udelades, men jeg har endnu ikke fundet tidligere arbejder som dækker emnet generelt. Desuden gør jeg opmærksom på at den sidste gruppe, *Alment og samlinger*, ikke er en emnegruppe men en formelt defineret gruppe som rummer sådanne festskrifter, samlebind, bibliografier osv. som ikke indskrænker sig til et enkelt emne.

Mens antallet af arbejder i hver emnegruppe afspejler emnets vægt inden for forskningen, skal læseren huske, at denne vægt ikke nødvendigvis betyder et stort antal forskere. De højproduktive forskere som omtales ovenfor sætter sig også spor hér. Som eksempel kan henvises til O. Mørkholm, der fra 1957 til sin død i 1983 var forfatter eller medforfatter til mere end 100 arbejder om græsk numismatik, herunder alt hvad der blev trykt om det emne i tiåret 1962/71.

En optælling af arbejder indeholder selvsagt den svaghed, at nogle emneområder lettere end andre lader sig strukturere som enkeltundersøgelser, der kan offentliggøres løbende i artikelform. Eksempelvis: den som arbejder på en bog om etruskisk vasemaleri vil foretage en mængde analyser af enkeltvaser, og hver analyse er et muligt emne for en artikel, mens den som forbereder en tekstudgave af Homers *Il-iade* må vente med at publicere indtil arbejdet er helt afsluttet. Sammenlignelig forskningsindsats kan dermed give sig forskelligt udtryk i publikationsmængde.

Af de 28 grupper i Tabel 1 viser kun tre emner ubrudt produktion gennem de 200 år, for så vidt som mindst eet arbejde er udgivet hvert tiår: *Forfattere & tekster*, *Romersk historie*, og *Topografisk historie*. Det samme gælder gruppen *Alment og samlinger*. To emner som først ses i tiåret 1802/11, *Latinsk sprog* og *Religion*, viser ubrudt produktion siden da (Også *Forskningshistorie* viser ubrudt produktion siden sin opkomst, men emnet er så nyt at det ikke er en basal del af danske klassiske studier).

Alle andre emner udviser kortere eller længere brud i produktionen; de fleste brud (29 af i alt 38) falder helt eller delvis inden for de første hundrede år. Dette er måske naturligt nok, al den stund forskningsfeltet er stort - 23 af emnerne optræder første gang inden for de første fire tiår - men den totale produktion lille.

Et brud på ét tiår i et emne, der ellers har eksisteret ubrudt siden sin opkomst, betyder ikke nødvendigvis andet end en forbigående mangel på interesse. Dette gælder *Litteraturhistorie*, *Græsk sprog*, *Epigrafik*, *Papyrologi*, *Græsk historie*, *Arkitektur*, *Topografisk arkæologi* samt *Filosofi*.

Et brud på to tiår i et ellers ubrudt forløb må derimod tages som udtryk for en dyb mangel på interesse (som i *Biografi* 1832/41-1842/51), og tre tiår eller mere uden produktion betyder - siden medianlængden af en forskers aktivitetstid er 29 år - at emnet er forsvundet i mere end en generation (som det er tilfældet med *Kunst & arkæologi* og med *Skulptur* fra 1832/41 til 1852/61).

Hvor et brud følger på, eller følges af, et tiår med ekstremt lav produktion kan man formode at den svigtende interesse satte ind tidligere, eller varede længere, end de tiår som markerer bruddet, men selvsagt må sådanne tilfælde efterprøves med udspecificering af arbejderne på enkeltår, før man drager endelige slutninger. I to tilfælde (*Palæografi* og *Etruskisk historie*) synes vi at bevidne en fejlslagen opkomst: eet arbejde udkommer, hvorpå intet sker i meget lang tid.

Mange emner viser flere brud, hvilket vel udtrykker stærkt svingende interesse (det gælder f.eks. *Numismatik* indtil 1920'erne). I tilfælde, hvor antallet af arbejder desuden er lavt, kunne det også tolkes således at emnet blev anset for enten marginalt (det kunne gælde *Videnskab* indtil 1872/81) eller, alternativt, alt for bredt (en mulig forklaring på bruddene i *Sprog (alment)*, som ikke modsvares af samtidige brud inden for de enkelte sprog).

Henved 19% af den samlede produktion udkom i løbet af de første hundrede år. Denne fordeling genfindes kun i tre emner (*Litteraturhistorie*, *Filosofi*, *Latinsk sprog*) - og intetsteds, hvis dansk- og fremmedsprogede arbejder betragtes hver for sig. Den største afvigelse er *Græsk sprog* hvor 51,9% af produktionen falder før 1892 (og for dansksprogede arbejder er procenten 63,2), hvilket antyder at emnet hvad angår klassiske studier i Danmark absolut er et 1800tals-fænomen.

I den anden ende af tidsforløbet udkom 37% af den samlede produktion i de seneste to tiår. Kun emnet *Historie (alment)* viser en tilsvarende procentuel del. Udelades den sent tilkomne *Forskningshistorie*, og den i det sidste tiår genopstandne *Etruskisk historie*, er emnerne med

størst overproduktion i forhold til gennemsnittet *Papyrologi* (61,7%), *Topografisk historie* (59,1%) og *Numismatik* (57,6%); for alle tre gælder det at emnet i denne tid har været dyrket af en højproduktiv forsker.

I den følgende tabel er emnegrupperne rangordnet efter størrelsen af den samlede produktion, men produktion og rangnummer er også anført for begge århundrederne separat (Bemærk at århundredet skifter med 1892, efter ti tiår). Der er nær overensstemmelse mellem rangordenen i det 20. århundrede og den samlede rangorden - hvilket var at vente når størstedelen af totalmængden udkom i den periode. Lige så logisk er den tendens, at de mest specialiserede emner rangerer lavt; de er kun dyrket af få forskere.

Emnefordeling (sum og rang) på århundreder, alle sprog						
	1. årh. (1792-1891)		2. årh. (1892-1991)		I alt (1792-1991)	
	Sum	Rang	Sum	Rang	Sum	Rang
Forfattere & tekster	443	1	1321	1	1764	1
Topografisk arkæologi	70	2	631	2	701	2
Skulptur	26	11	380	3	406	3
Romersk historie	60	4	247	4	307	4
Topografisk historie	62	3	241	5	303	5
Numismatik	17	18	221	6	238	6
Kunst & arkæologi	30	8	186	7	216	7
Religion	55	6	157	9	212	8
Videnskab	18	17	184	8	202	9
Keramik	18	16	144	10	162	10
Litteraturhistorie	28	9	123	11	151	11
Filosofi	25	12	114	13	139	12
Kunstindustri	13	19	123	12	136	13
Græsk historie	21	15	112	14	133	14
Latinsk sprog	57	5	69	18	126	15
Historie (alment)	22	14	95	16	117	16
Museer	5	24	102	15	107	17
Græsk sprog	54	7	50	20	104	18
Arkitektur	8	22	78	17	86	19
Epigrafik	22	13	63	19	85	20
Biografi	28	10	37	23	65	21
Papyrologi	0	27	47	21	47	22
Palæografi	5	23	39	22	44	23
Etruskisk sprog	3	25	32	24	35	24
Sprog (alment)	10	21	15	27	25	25
Metrik & musik	11	20	12	28	23	26
Etruskisk historie	1	26	18	26	19	27
Forskningshistorie	0	28	19	25	19	28

Den samlede produktion for et emne har en medianværdi af 129,5 (hvilket betyder at der om halvdelen af emnerne er skrevet flere, og om halvdelen færre arbejder) og en kvartilafvigelse på 60,5-213 (dvs. at halvdelen af emnerne falder inden for de grænser). Tager man de faktiske tal, og afstanden til det næstfølgende emne, med i betragtning, falder emnerne i tre grupper. Topgruppen af emner, hvert med 200+ arbejder og tilsammen dækkende 73% af den samlede produktion, går fra *Forfattere & tekster* til og med *Videnskab*; disse emner kan betragtes som kærneområderne i de danske klassiske studier. Mellemgruppen fra *Keramik* til *Epigrafik* rummer de sekundære emner, med under 200 men mindst 85 arbejder; totalmængden udgør 22% af den samlede produktion. I den nederste gruppe ligger de marginale emner hvorom der er udgivet mindre end 85 arbejder i løbet af de to hundrede år; emnerne strækker sig fra *Biografi* til *Forskningshistorie*, og dækker tilsammen 5% af produktionen.

Denne gruppering gælder undersøgelsesperioden under ét; sammenlignes emnernes rangordning i det første og i det andet århundrede som noteret i tabellen ses at der har været kraftige omsving. Det samme viser de faktiske produktionstal: medianen for et emne i første århundrede er 21,5 med en kvartilafvigelse på 9,5 - 36; i det andet er medianen 107 med kvartilafvigelsen 45-184,5. Dermed udskiftes emnerne *Religion*, *Latinsk sprog* og *Græsk sprog*, der i det første århundrede lå i den øverste kvartil, med *Skulptur*, *Numismatik*, og *Kunst & arkæologi* i det andet; tilsvarende rykker *Museer*, *Arkitektur* og *Papyrologi* op fra, og *Biografi*, *Sprog (alment)* og *Metrik & musik* ned i, nederste kvartil. (Flere ændringer optræder dersom man udelader emner som slet ikke dyrkedes i det første århundrede, men det grundlæggende billede forbliver det samme).

Flere detaljer skelnes når man opdeler i dansk- og fremmedsprogede arbejder. Rangeres emnerne igen efter antallet af arbejder, er de to sekvenser ret ens, med en korrelationskoefficient (kaldet Spearman's rho) på 0,74 på en skala fra 1 (= identisk rangorden) til -1 (= omvendt rangordning); *Forfattere & tekster* og *Topografisk arkæologi* topper i begge sproggrupper. Men der er en klar - og helt forståelig - tendens til at emner, som indbyder til brede behandlinger og hvor en generel interesse kan forudskikkes (som *Græsk historie*, *Romersk historie*, *Filosofi* og *Religion*), rangerer højere inden for de dansksprogede arbejder, mens specialiserede emner (som *Kunstindustri*, *Epigrafik* og *Videnskab*) rangerer højere inden for de fremmedsprogede. I særdeleshed bemærkes at i emnerne *Historie (alment)*, *Græsk historie*, og *Romersk historie*

er mere end 70% af den totale produktion på dansk. Her skriver man virkelig for hjemmemarkedet.

Desuden er produktionen i de to sproggrupper ofte langt ude af trit. Som ovenfor nævnt udkom intet om *Skulptur* i de tre tiår fra 1832/41 til 1852/61, tolket som svigtende interesse i en hel generation. Bruddet er imidlertid langt større for dansksprogede arbejder, hvor det spænder over de fem tiår fra 1812/21 til 1852/61: med andre ord skrev ingen på dansk om klassisk skulptur gennem to generationer. Endvidere: den relativt store mængde arbejder om *Skulptur* gennem tiårene fra 1872/81 til 1892/1901 er udelukkende på dansk: gennem en hel generation sigtede ingen forfatter på en international læserkreds.

Endnu mere markante brud ses i fremmedsprogede arbejder om *Filosofi*: Intet udgives i tiårene fra 1822/31 til 1872/81; det enlige arbejde i tiåret 1882/91 er en anmeldelse, hvorpå følger endnu et tomt tiår. Reelt er her altså et brud på 80 år. Og bruddet i tiårene 1932/41 - 1942/51 kan faktisk forlænges med endnu et tiår, siden det enlige arbejde i 1952/61 udkom 1961; vi har reelt en hel generation, hvor fremmedsprogede arbejder om *Filosofi* var ophørt (og man erindre sig her at fremmedsproget produktion faktisk blomstrede i 1932/41, hvilket gør manglen på *Filosofi* i dét tiår desto mere grel).

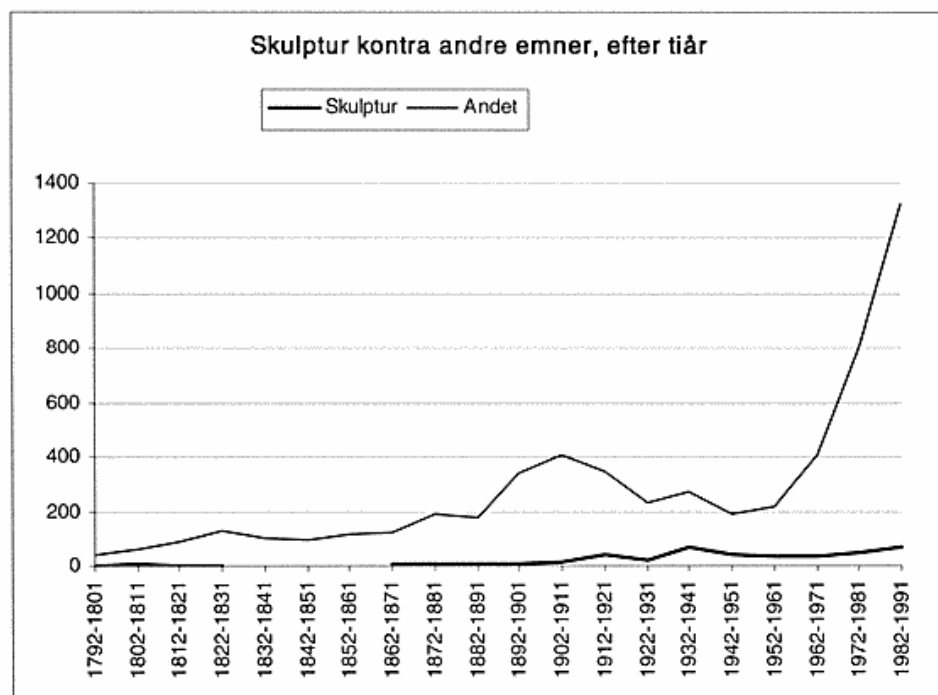
Siden de absolutte tal er små, er den mindst ringe indikator for et emnes popularitet, om et tiårs produktion er under, inden for, eller over kvartilafvigelsen for det pågældende århundrede (med hensyntagen til de generelle variationer i den samlede produktion). Set fra den vinkel viser således to perioder, hver på to tiår, en produktion og dermed interesse over normalen hvad angår *Religion* - 1802/11-1812/21 og 1902/11-1912/21. Produktionen er under det normale i 1922/31 og i 19542/51-1952/61, men dét er næppe af betydning siden det også gælder den totale produktion. På den anden side markerer det generelle opsving i de sidste to tiår sig et tiår senere inden for *Religion* end inden for næsten alle andre emner - jeg tolker dette som at emnet haledede bagefter. I øvrigt har fordelingen en klar sproglig vinkel: den første blomstring er primært fremmedsproget, mens resten af århundredet og den anden blomstring ved dets afslutning er et rent dansk anliggende. De seneste tiår viser nogen overvægt af fremmedsprogede arbejder; vel at tolke som et voksende sigt på internationalisering.

Det er dog ofte svært at finde et mønster. I de tiår hvor produktionen om *Romersk historie* var over normalen, ville man logisk vente at talene for *Græsk historie* og *Topografisk historie* viste enten et tilsvarende

opsving (som udtryk for stigende interesse i historie) eller et modsvarende fald (som udtryk for skift af vægten inden for området). Der er imidlertid ingen sådanne tegn på samspil, heller ikke hvis der skelnes mellem dansk- og fremmedsproget produktion eller hvis der korrigeres for udsving i tiårets samlede produktion. Vi må altså konstatere, at et hovedområde i de klassiske studier i Danmark kan føre en aldeles isoleret tilværelse - hvilket igen antyder, at fagområdet lider under en kraftig fragmentering. Måske er det her den begrænsede personkreds som spiller ind og skaber en tendens til at holde sig til sit eget område.

For udviklingen i de største emner kan man foretage en direkte grafisk sammenligning med den generelle udvikling.

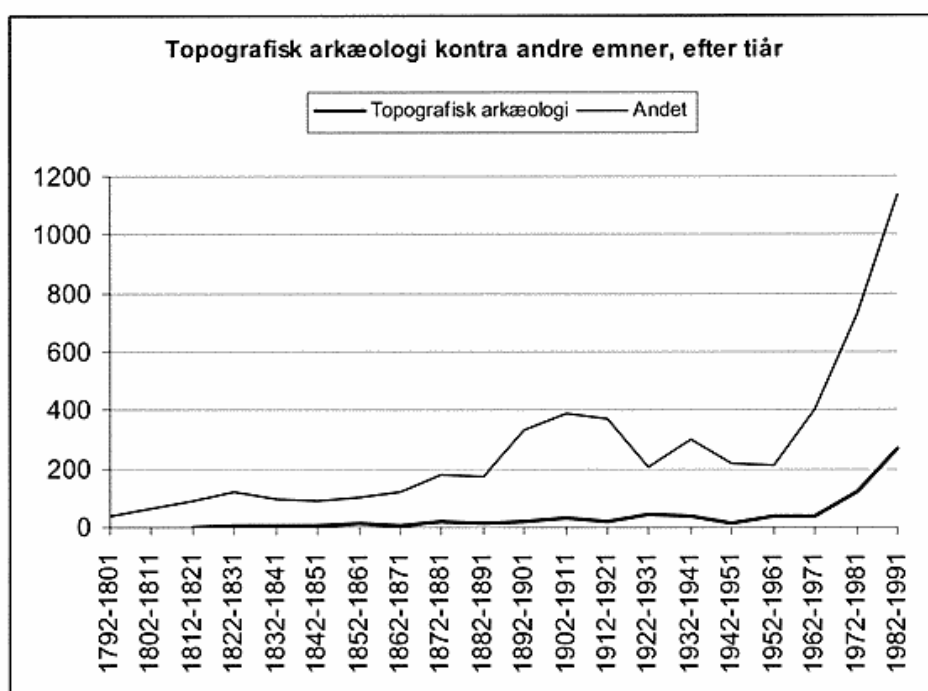
Produktionen om *Skulptur*, det tredjestørste emne, modstilles her den øvrige produktion.

En tolkning er, at *Skulptur* endegyldigt fandt fodfæste i det klassiske studieområde i tiåret 1902/11, og har holdt den position lige siden, med lod og del i de generelle udsving. Man aner en årsagssammen-

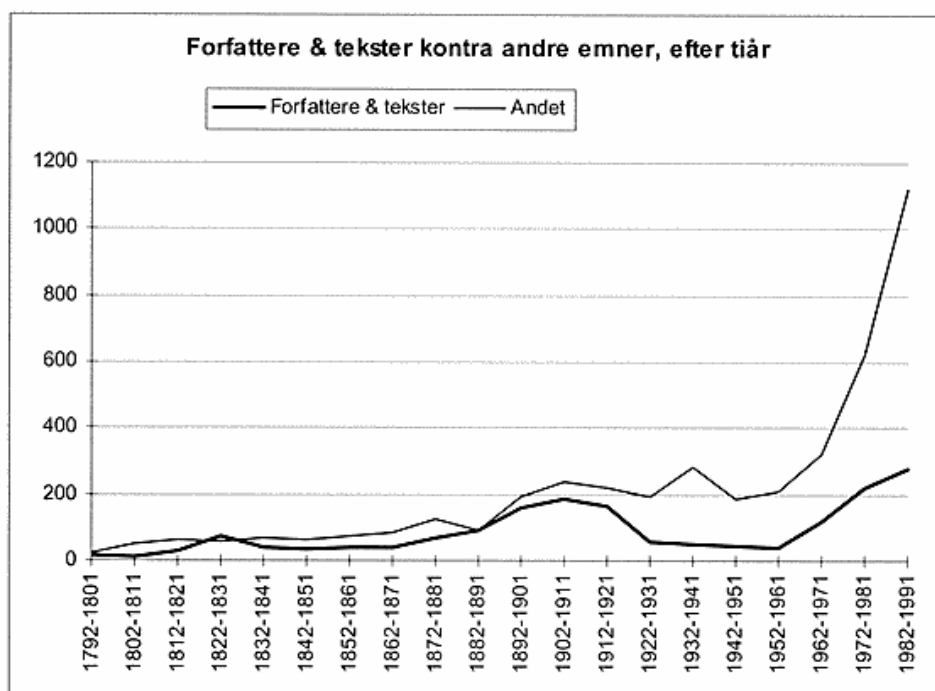
hæng med grundlæggelsen af Ny Carlsberg Glyptotekets klassiske samlinger i 1906 - så meget des mere som en stor del af produktionen behandler museets bestand (og meget af den resterende del også er skrevet af museets stab).

Produktionen inden for det næststørste emne, *Topografisk arkæologi*, tegner sig således:

Svingningerne gennem det 20. århundrede er ret afvigende fra det generelle mønster. Til gengæld passer opsvingene med det diagram over århundredets danske arkæologiske udgravninger som er givet af Rathje og Lund (1991, 33). Dertil skal lægges, for de sidste to tiår, at grundlæggelsen af serien *Acta Hyperborea* i 1988 og af tidsskriftet *Sfinx* i 1977 har skabt ny fora for artikler om klassisk arkæologi; sidstnævnte indebar en kraftig vækst af dansksprogede arbejder (jvf. Andersen 1995, 20).

De foregående to diagrammer bekræfter forudsigelige årsagssammenhænge. Men en tilsvarende fremstilling af den største emnegruppe, *Forfattere & tekster*, viser et overraskende billede:

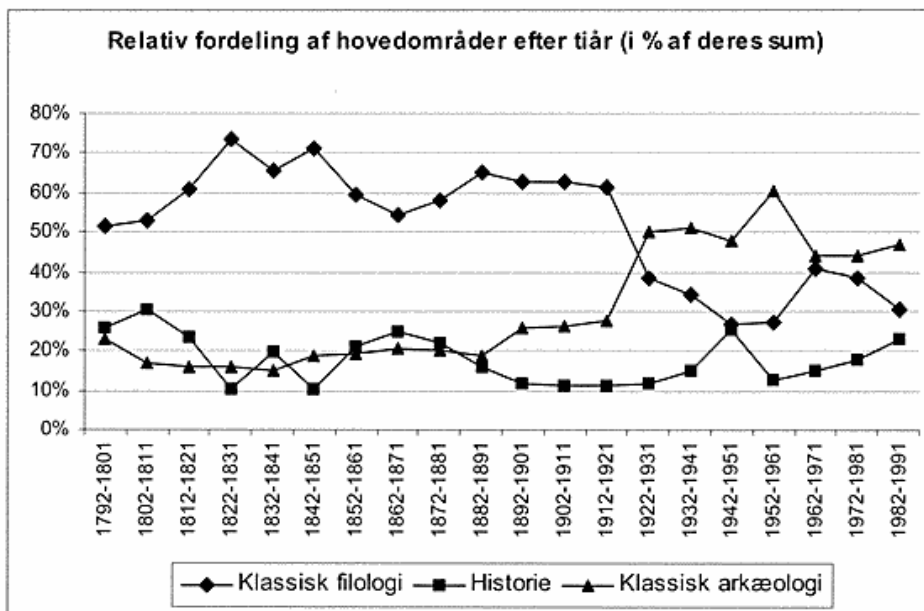
Studiet af enkelte forfattere og deres værker er et klassisk-fagligt kerneområde, som udgør langt den største gruppe i nationale og internationale bibliografier. Kurven viser, at det er fremherskende i de danske klassiske studier indtil det tidlige 20. århundrede. Det er endda helt dominerende i tiåret 1822/31 (med et opsving så stærkt at det giver sig udslag i den exponentielle vækstkurve i Fig. 2), og tilbageslaget i tiåret 1882/91 påvirker kun emnekurven svagt.

Men hvor tilbagegangen og stagnationen i perioden 1922/31 til 1952/61 viser sig at være forholdsvis lille hvad angår de andre emner (og dertil brydes af opsvinget i 1932/41), er der tale om et komplet sammenbrud i studiet af *Forfattere & tekster*. Der er ingen indlysende forklaring på dette faktum. Kolleger har påpeget, at virkningerne af skolereformen af 1907 (hvor græsk blev nærmest udraderet) ville slå igennem omkring 1920; siden produktionen inden for emnet før, under og efter faldet domineres af græske forfattere, og siden produktionen inden for andre filologiske emner forblev uændret imens, kan dette næppe være årsagen. Da *Nordisk Tidsskrift for Filologi* ophørte i 1922, blev filologerne berøvet en publikationskanal – men da ophør af tidsskrifter vel er et symptom på, snarere

end en årsag til, faldende produktion, virker dén forklaring heller ikke overbevisende.

Da udviklingen i de klassiske studier igen tager fart i tiåret 1962/71, får også *Forfattere & tekster* nyt liv, men i det seneste tiår sker der en afmatning. Jeg har andetsteds påpeget (Andersen 1995, 19), at den dansksprogede produktion stagnerede fuldstændig i tiden 1981-1991, hvilket forklarer afmatningen. Men stagnationen – som blandt andet medførte lukning af kærnetidsskriftet *Museum Tusculanum* – er lige så uforklarlig som sammenbruddet i 1920'erne.

Faldet og stagnationen kan også illustreres på en anden måde. De fleste af tabellernes emner fordeler sig under tre hovedområder: Klassisk filologi, Historie, og Klassisk arkæologi (hvortil jeg også regner emnet *Museer*). I procent af de tre gruppers samlede produktion er deres relative størrelse gennem tiårene denne:

Efter at have været førende indtil 1912/21 falder Klassisk filologi til en andenplads, mens Klassisk arkæologi, som endegyldigt var vokset Historie over hovedet i 1892/1901, indtager førstepladsen. Omvæltningen skyldes selvsagt faldet i arbejder om *Forfattere & tekster*, men det forhold, at Klassisk filologi er forblevet på andenpladsen, og endda

har en faldende andel i de sidste to tiårs opsving, tyder på, at krisen stadig varer ved. De tre hovedområders indbyrdes stilling ændrer sig i øvrigt ikke, dersom man inkluderer tabellernes andre emnegrupper (*Religion, Filosofi* osv.) og genberegner de procentuelle andele.

Den græske verdens dominans i danske klassiske studier

Danmark var ikke en del af den klassiske verden, og studiet af den klassiske oldtid i Danmark har intet nationalt aspekt (modsat f.eks. Grækenland og Italien). Snarere er det et sideskud på tysk forskning – i det mindste trykkes den altovervejende del af de udenlandsk udgivne arbejder både før 1792 og gennem det nittende århundrede i Tyskland, og tysk er det hyppigst anvendte moderne fremmedsprog i samme periode.

Uden nationale rødder at pleje kan en dansk klassikerforsker derfor frit vælge mellem den græske og den romerske verden, alt efter sine interesser – eller i hvert fald så frit som stillingsbeskrivelser, udgravningsmuligheder og økonomi tillader. Dermed skulle emnefordelingen give et fingerpeg om hvorvidt det er den græske eller den italisk-romerske side af oldtiden, som har haft størst bevågenhed i Danmark.

Til det formål er udvalgt en emnebaseret stikprøve, hvor arbejderne er fordelt efter om de behandler den græske eller den italisk-romerske verden. Der er kun valgt emner som optræder i begge kulturområder, eksempelvis græsk henholdsvis latinsk litteratur; som eksemplet viser anvendes også underdelinger som ikke optræder i tabellerne 1-3 (men lader sig foretage på basis af bibliografiernes systematik). Emner hvor bibliografierne oftest går på tværs af kulturområderne uden videre inddeling, er bortvalgt. Jeg inkluderer dog *Topografisk historie* og *Topografisk arkæologi* for henholdsvis Grækenland og Italien – idet jeg postulerer, at arbejder om græsk kultur i Italien og om Grækenland i romersk tid opvejer hinanden.

Stikprøven er repræsentativ, for så vidt som dens fordeling af dansk- og fremmedsprogede arbejder over tiår samvarierer tæt med fordelingen i den samlede produktion (samvariationen er 0,98, hvor værdien 1 ville betegne fuldstændig overensstemmelse), og for så vidt de enkelte tiår, rangordnet efter procentuel andel af produktionen falder i samme orden, med de samme tiår i øvre og nedre kvartil.

Det skal dog understreges, at en subjektivt udtaget stikprøve principielt skal betragtes med skepsis – og at denne kun kan antyde mulige tendenser i udviklingen.

	Dansk (stikprøve)				Fremmedsprog (stikprøve)				Alle sprog (stikprøve)			
	Græ	It-Ro	Total	% G/I-R af total	Græ	It-Ro	Total	% G/I-R af total	Græ	It-Ro	Total	% G/I-R af total
1792-1801	1	5	6	17 / 83	7	17	24	29 / 71	8	22	30	27 / 73
1802-1811	5	6	11	45 / 55	16	21	37	43 / 57	21	27	48	44 / 56
1812-1821	8	1	9	89 / 11	33	28	61	54 / 46	41	29	70	59 / 41
1822-1831	20	10	30	67 / 33	32	55	87	37 / 63	52	65	117	44 / 56
1832-1841	18	12	30	60 / 40	12	37	49	24 / 76	30	49	79	38 / 62
1842-1851	17	19	36	47 / 53	10	25	35	29 / 71	27	44	71	38 / 62
1852-1861	36	36	72	50 / 50	11	17	28	39 / 61	47	53	100	47 / 53
1862-1871	39	24	63	62 / 38	6	12	18	33 / 67	45	36	81	56 / 44
1872-1881	59	39	98	60 / 40	16	36	52	31 / 69	75	75	150	50 / 50
1882-1891	46	39	85	54 / 46	37	23	60	62 / 38	83	62	145	57 / 43
1892-1901	121	69	190	64 / 36	70	23	93	75 / 25	191	92	283	67 / 33
1902-1911	140	55	195	72 / 28	119	17	136	88 / 12	259	72	331	78 / 22
1912-1921	113	45	158	72 / 28	119	15	134	89 / 11	232	60	292	79 / 21
1922-1931	51	33	84	61 / 39	56	21	77	73 / 27	107	54	161	66 / 34
1932-1941	55	26	81	68 / 32	84	58	142	59 / 41	139	84	223	62 / 38
1942-1951	52	38	90	58 / 42	30	42	72	42 / 58	82	80	162	51 / 49
1952-1961	47	17	64	73 / 27	37	37	74	50 / 50	84	54	138	61 / 39
1962-1971	58	93	151	38 / 62	77	67	144	53 / 47	135	160	295	46 / 54
1972-1981	159	155	314	51 / 49	180	115	295	61 / 39	339	270	609	56 / 44
1982-1991	224	218	442	51 / 49	303	223	526	58 / 42	527	441	968	54 / 46
TOTAL	1269	940	2209	57 / 43	1255	889	2144	59 / 41	2524	1829	4353	58 / 42

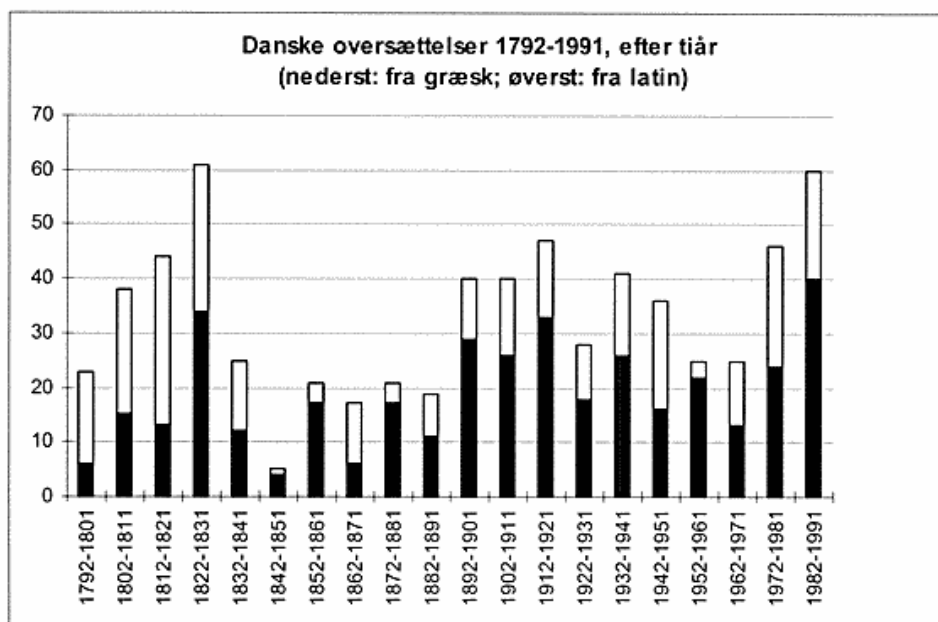
Betragtes de samlede tal af arbejder konstateres, at mens der set under ét er tendens til at foretrække den græske oldtid, har den kun klar overvægt i de halvtreds år dækket af tiårene 1892/1901 – 1932/41. Hovedvægten ligger faktisk på den romerske verden gennem de første tres år (med undtagelse af tiåret 1812/21), hvilket først og fremmest skyldes den fremmedsprogede produktion.

Ser vi i stedet kun på dansksprogede arbejder, er vægten derimod klart på den græske oldtid. Italisk/romerske studier dominerer kun i tiårene 1962/71 og 1792/1801 (for sidstnævnte bør vi nøjes med at konstatere den numeriske overvægt, tallene er så små, at procentberegning bliver intetsigende), mens ligevægt kun ses ved midten af det nittende og udgangen af det tyvende århundrede.

Oversættelserne

Oversættelser falder ind under receptionen af, snarere end studiet af, den klassiske oldtid, men i et lille sprogområde som Danmark er de to ting forbundet: de fleste oversættere driver også studier ved siden af deres litterære formidling. Så nogle få ord er vel på sin plads.

Udelades enkeltdigte og korte afsnit, trykt i litterære eller faglige tidsskrifter, og tælles antologier som eet værk (uanset antallet af repræsenterede forfattere), er der gennem de to hundrede år offentliggjort i alt 662 oversættelser fra græsk og latin. De fordeler sig på tiår således:

Der er god overensstemmelse med det generelle mønster, skønt tiåret 1942/51 synes at have været bedre for oversættere end forskere. Interessant nok afspejles den manglende interesse for emnet *Forfattere & tekster* mellem 1922/31 og 1952/61 ikke i mængden af oversættelser gennem samme tidsrum. Tendensen til at græske forfattere dominerer mærkbart, men ikke overvældende, bortset fra i de første fire tiår, stemmer med den tendens i klassiske studier – specielt de dansksprogede – som sporedes ovenfor. Den store afvigelse er det kraftige fald (som ikke skyldes manglende registrering i bibliografierne) i tiåret 1842/51; nogen forklaring er jeg ikke i stand til at give.

Det besynderlige ved diagrammet er, at flere ting ikke giver sig det udslag man skulle forvente. Grundlæggelsen af *Selskabet til Historiske Kildeskrifters Oversættelse* i 1875 resulterer ikke i en mærkbar vækst, på trods af det store antal udgivelser af klassiske forfattere som det udgav.

Den voksende erkendelse i sidste fjerdedel af nittende århundrede, at klassisk litteratur kun kunne overleve i den moderne verden gennem oversættelser, synes ikke at manifestere sig før tiåret 1892/1901 – som er en vækstperiode i klassiske studier generelt. Oldtidskundskab indføres som gymnasiefag i 1907 uden at sætte sig spor i tiårets oversættelser. (Derimod afspejler overvægten af oversættelser fra græsk i tiåret 1952/61 en udskiftning af forældede oversættelser til brug i undervisningen, jvf. Andersen 2000, 75).

Opsummering

Ud fra alt det ovenstående tegner der sig altså disse hovedtendenser i dansk klassikerforskning:

Den indledende fase, indtil midten af 1830'erne, kendetegnes af en konstant vækst i mængden af debuterende forfattere, og skønt hen ved halvdelen kun frembringer eet arbejde er væksten, og produktiviteten hos dem der rekrutteres, dvs. skriver mere end eet arbejde, så stor, at fagområdet vokser eksponentielt. Latin er hovedsproget, fulgt af tysk, og en pæn mængde af produktionen publiceres i udlandet. Hovedvægten ligger på den romerske verden.

Derefter sætter en stagnation ind, som varer til århundredets midte. Tilkomsten af nye forskere rækker kun til at opveje afgangene af ældre. Mængden af dansksprogede arbejder vokser til at udgøre halvdelen af den samlede produktion, og nogle forskere skriver kun på dansk.

Fra 1850'erne afløses stagnationen af en langsom vækst, men mønstret har ændret sig. Langt størstedelen af produktionen er på dansk, rettet mod en national læserkreds, primært formidlet gennem *Tidskrift for Philologie og Pædagogik* (grundlagt 1859). Samtidig tenderer klassiske studier til at blive en livsbeskæftigelse: næsten alle forfattere frembringer mere end eet arbejde (hvilket sikrer væksten, skønt rekrutteringen forbliver stabil), og kun få udenforstående vover sig ind på området.

1870'erne synes at have været en kritisk fase. Nok stiger antallet af nye forfattere stejl ved årtiets begyndelse, men kun halvdelen frembringer mere end eet arbejde, og næsten ingen produktive, ny forfattere fremstår i årtiets anden halvdel. Så skønt antallet af aktive forskere forbliver uændret, sker der ingen fornyelse af kredsen; i konsekvens heraf dykker produktionen i 1880'erne. Kun studiet af *Forfattere & tekster* fortsætter uændret.

Krisen overvindes og væksten genetableres i 1890'erne. Meget af

æren tilkommer en lille men produktiv gruppe af filologer omkring det (omdøbte) *Nordisk Tidsskrift for Filologi*, som samtidig i vid grad publicerer udenlands. Men produktionen vokser generelt, med et skift i vægtningen til græsk kultur. Rekrutteringen mindskes dog efter århundredskiftet, og falder dramatisk efter 1910; kun få ny forskere debuterer før afslutningen af første verdenskrig.

I mellemkrigstiden fremstår en ny og stor generation, med et støt stigende tal af aktive forskere, men interessefeltet forskydes. Lukningen af *Nordisk Tidsskrift for Filologi* medfører i studiet af emnet *Forfattere & tekster* en kollaps så kraftig, at klassisk filologi mister sin ledende stilling til arkæologien, endskønt produktionen inden for andre grene af filologien fortsætter uændret. Samtidig vokser erkendelsen af, at dansk klassikerforskning behøver internationale kontakter; antallet af arbejder på fremmedsprog øges, mens den dansksprogede produktion stagnerer, og fremmedsprogede tidsskrifter etableres for at skabe let tilgængelige publikationskanaler.

Anden verdenskrig afbryder imidlertid udviklingen. Den internationale orientering ophører stort set, og værre endnu, det samme gælder rekrutteringen: gennem besættelsestiden og de første efterkrigsår debuterer meget få ny forfattere i de klassiske studier - og kun halvdelen af disse rekrutteres.

Stagnationen i antallet af publikationer fortsætter gennem 1950'erne, men antallet af debutanter stiger til førkrigsniveauet, ligesom rekrutteringen stiger betragteligt. Dette må ses som opkomsten af en ny generation efter krigen - selv om 1950'erne og de tidlige 1960'ere ikke adskiller sig meget fra det forudgående årti, hvad angår emnevalg og publikationskanaler.

Fra de sene 1960'ere medfører de store årgange en eksponentiel vækst i de klassiske studier, alt som antallet af studerende og kandidater vokser. Grundlæggelsen i 1967 af *Museum Tusculanum*, det første tidsskrift siden tyverne som offentliggør dansksprogede artikler om klassisk filologi, medfører en genopblomstring i studiet af *Forfattere & tekster*, samtidig med at det skaber et uformelt miljø, hvor nye ideer kan prøves af. Interessen for Italiens kulturer vokser ligeledes, hvilket nok afspejler grundlæggelsen af det Danske Akademi i Rom.

Den eksponentielle vækst i klassiske studier fortsætter gennem tiåret 1972/81, og antallet af debutanter på området når sit hidtidige højdepunkt. En del af denne forfattervækst skyldes tendenserne mod interdisciplinære studier i 1970'erne: halvdelen af forfatterne frembringer kun eet arbejde på det klassiske felt, og arbejder hovedsageligt in-

den for andre fagområder. Men selv hvis vi udelader disse, er væksten enestående - og så stor at antallet af aktive forfattere er øget betragteligt ved tiårets slutning, selv om de fleste overlevende medlemmer af mellemkrigsgenerationen falder fra i løbet af perioden. En del af væksten synes at skyldes at ny tidsskrifter åbner mulighed for klassikere uden for de traditionelle forskernetværk (studerende, gymnasie-lærere og yngre kandidater) at bidrage til dansk klassikerforskning.

Hvad angår det sidste årti, 1982/91, bør man kun drage konklusioner med en vis forsigtighed. Den eksponentielle vækst i produktionen fortsætter, men hovedparten af den skyldes allerede etablerede forfattere. Antallet af debutanter er halveret, og flertallet af disse har kun frembragt eet arbejde (selv hvis vi tager årene efter 1991 med i betragtning). Dette kunne antyde, at en ny stagnationsfase er ved at sætte ind - al den stund studentertallet toppede i 1981 og man skulle formode at de, som efterfølgende kastede sig over klassiske studier, ville have offentliggjort deres første arbejde inden for de følgende ti år. Lukningen af det filologiske kærnetidsskrift *Museum Tusculanum* i 1986 (grundet mangel på bidrag) bør også anses for et faresignal, uanset at mængden af arkæologiske, og til en vis grad også historiske, arbejder fortsat er vokset.

Sammenlignes udviklingen i de danske klassiske studier gennem to hundrede år, som den her er opsummeret, med fremstillingen af samme tidsrum hos Sandys (1920) og hos Elkjær m. fl. (1968), er det svært at se, at det er den samme historie som beskrives. Dette turde være den bedst tænkelige illustration af, at forskningshistorie ikke kan udøves på rent biografisk eller på rent bibliometrisk grundlag, men må trække på begge kilder.

TABEL 1
Emnefordeling på tiår, alle sprog

	1792-1801	1802-1811	1812-1821	1822-1831	1832-1841	1842-1851	1852-1861	1862-1871	1872-1881	1882-1891	1892-1901	1902-1911
Forfattere & tekster	17	14	27	75	39	34	41	39	69	88	158	186
Litteraturhistorie	2	3	4	2	5		2	4	3	3	5	12
Metrik & musik			2		5	3		1			5	
Sprog (almment)						2	2	1	5		2	2
Græsk sprog			5	9	7	7	5	2	9	10	6	5
Latinsk sprog		1	1	1	5	14	10	12	9	4	14	8
Etruskisk sprog			1	1	1						2	3
Epigrafik		1	2	3	4	1	5	2	4		2	4
Papyrologi											3	5
Palæografi	1								2	2	2	6
Historie (almment)	2		1		2	1	3	6	1	6	2	2
Græsk historie		4	4	2	2		2	4	1	2	7	13
Etruskisk historie									1			
Romersk historie	2	5	3	4	8	3	7	7	16	5	15	16
Biografi	4	1			3	1	3	3	11	2	2	6
Topografisk historie	2	1	8	7	5	4	8	8	8	11	11	5
Kunst & arkæologi	1	2	2	5				8	4	8	15	19
Arkitektur							1		5	2	10	4
Skulptur	3	4	2	1				4	7	5	10	16
Keramik				2	5	4		6		1	4	7
Kunstindustri	2		1	2	3	2			1	2	6	4
Numismatik	1		2	2		1	7		2	2	10	5
Topografisk arkæol.	2		3	8	7	7	13	4	16	10	22	35
Museer			1			2		1		1	5	6
Religion		20	15	4	1	2	4	2	5	2	9	21
Filosofi	1	4	1	2	1	1	1	6	4	4	2	9
Videnskab		2			1			1	6	8	13	16
Forskningshistorie												
Alment og samlinger	1	1	7	1	2	5	3	2	7	2	9	11
TOTAL	41	63	92	131	105	95	117	123	196	180	351	426

TABEL 2
 Ennefordeling på tiår, dansksprogede arbejder

	1792-1801	1802-1811	1812-1821	1822-1831	1832-1841	1842-1851	1852-1861	1862-1871	1872-1881	1882-1891	1892-1901	1902-1911
Forfattere & tekster	2	2	1	11	12	19	29	32	37	42	86	86
Litteraturhistorie	1	1	1	2	1		1	4	2	1	4	10
Metrik & musik				2		4			1			5
Sprog (almment)						1	2	1	4		2	2
Græsk sprog			4	3	4	4	3	2	9	7	4	3
Latinsk sprog					3	3	4	4	2	4	12	5
Etruskisk sprog				1							2	3
Epigrafik							3	1	2		2	4
Papyrologi											2	3
Palæografi									1	1	1	3
Historie (almment)						2	1	2	5	1	4	2
Græsk historie		3	1	1	1		2	4	1	1	7	12
Etruskisk historie										1		
Romersk historie		1	1	1	4	3	7	7	12	4	13	13
Biografi	1						3	3	11	2	2	5
Topografisk historie				3	3	2	4	7	6	6	9	4
Kunst & arkæologi			2	1	3				6	3	6	13
Arkitektur							1		4	2	9	3
Skulptur	3	1						3	7	5	10	9
Keramik				1	1	1		2		1	2	3
Kunstindustri	1			1	1	2			1	2	4	2
Numismatik			1	1			4		1		5	3
Topografisk arkæol.				4	4	3	12	2	14	8	21	25
Museer			1			1		1		1	2	60
Religion		3	1	2		2	4	2	5	2	9	18
Filosofi		2		2	1	1	1	6	4	3	2	6
Videnskab								1	3	4	5	5
Forskningshistorie												
Alment og samlinger			1		1	1	3	1	3	1	4	9
TOTAL	8	15	18	36	41	46	88	94	134	110	234	256

	1912-1921	1922-1931	1932-1941	1942-1951	1952-1961	1962-1971	1972-1981	1982-1991	TOTAL
Forfattere & tekster	76	27	18	27	12	49	102	112	782
Litteraturhistorie	8	4	2		4	7	24	23	100
Metrik & musik			1				2	1	16
Sprog (almment)							3		15
Græsk sprog	5	1			2		3	3	57
Latinsk sprog	4		1	1	1	4	3	4	55
Eruskisk sprog							1	1	8
Epigrafik	1			1	1	2	4	6	27
Papyrologi	2	3	1				2	2	15
Palæografi	2	1	2		2		1	1	15
Historie (almment)	4	1	11	5	5	9	13	26	92
Græsk historie	6	2	3	8	5	9	18	25	109
Eruskisk historie								9	10
Romersk historie	11	6	2	9	2	20	44	64	224
Biografi	4	3	3	1	5	1		4	48
Topografisk historie	4	6	4	5	4	7	19	42	139
Kunst & arkæologi	7	7	6	6	4	5	13	24	119
Arkitektur	4	5	1	2	5		7	15	58
Skulptur	27	7	25	22	19	14	24	38	214
Keramik	3	3	5	2	5	11	12	11	63
Kunsthåndværk	2	2	1	3	5	3	7	16	53
Numismatik		1	5	10	5	16	39	22	113
Topografisk arkæol.	12	23	12	3	13	13	48	108	325
Museer	2	3	6	3	7	3	11	13	60
Religion	17	5	10	2	5	16	10	22	135
Filosofi	9	8	5		7	9	11	16	93
Videnskab	13	6	3	4	5	8	8	15	80
Forskningshistorie						1		15	16
Alment og samlinger	1	1	2	5	1	2	2	6	44
TOTAL	224	125	129	119	124	209	431	644	3085

Henvisninger

- Andersen, F.G.: *Danmark og antikken 1980-1991*, 1994.
- Andersen, F.G.: Antikken, Danmark og bibliometrien, *Klassikerforeningens Meddelelser*, 160, September 1995, s. 9-23.
- Andersen, F.G.: De lovbefalede klassikere, *Klassikerforeningens Meddelelser*, 192, December 2000, s. 65-91.
- Andersen, F.G.: *Danish Contributions to Classical Scholarship 1971-1991*. Under udgivelse.
- Boserup, I.: Klassisk filologi efter 1800, *Københavns Universitet 1479-1979*, bd. VIII, 1992, s. 241-475.
- Crane, D.: *Invisible Colleges. Diffusion of Knowledge in Scientific Communities*, Chicago 1972.
- Egghe, L. og I.K.R. Rao: Classification of Growth Models based on Growth Rates and its Applications, *Scientometrics*, 25, nr. 1, 1992, s. 5-46.
- Elkjær, K. og P. Krarup: *Danmark og Antikken*. 2. rev. udg., ved K. Elkjær og G. Mondrup, 1968.
- Hansen, P.A.: *A Bibliography of Danish Contributions to Classical Scholarship from the Sixteenth Century to 1970*, 1977.
- Jensen, P.J.: *J.N. Madvig. Avec une esquisse de l'histoire de la philologie classique au Danemark*, 1977.
- Jensen, P.J.: Klassisk filologi indtil 1800, *Københavns Universitet 1479-1979*, bd. VIII, 1992, s. 69-237.
- Juul Kristensen, B. og J. Majlund Kristensen: *Danmark og antikken 1968-1979*, 1982.
- Lauersen, S.: *Martin Clarentius Gertz. Et foredrag om en filolog og hans værk*, 1990.
- Price, D.J. de Solla: *Science Since Babylon*. Enlarged Edition, New Haven 1975. First edition 1961.
- Rathje, A. og J. Lund: Danes Overseas. A Short History of Danish Classical Archaeological Fieldwork, T. Fischer-Hansen m.fl. (red.): *Recent Danish Research in Classical Archaeology. Tradition and Renewal*, 1991, s. 11-56.
- Riis, P.J.: Klassisk og nærorientalsk arkæologi, *Københavns Universitet 1479-1979*, bd. XI, 1992, s. 121-168.
- Sandys, J.E.: *Denmark, A History of Classical Scholarship*, bd. III, 3. rev. udg., Cambridge 1920, s. 311-330.
- Thaarup, C.: *Fortegnelse paa danske Oversættelser af græske og latinske Skrifter*, 1836.

Torresin, G.: Dänemark, *Der Neue Pauly. Encyklopädie der Antike*, bd. 13, Stuttgart/Weimar 1999, sp. 675-681.

Zahle, J.: Møntsamling og forskning. Otto Mørkholms virke, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 1985, nr. 4, s. 59-68.

SUMMARY

FLEMMING GORM ANDERSEN: *Major Trends in Danish Classical Studies*

Classical studies is a fairly small research area in Denmark. But as such, it may be a convenient testing ground for working out methods to investigate how a scholarly community within the humanities functions.

Based upon a tabulation of the total number of publications 1792-1991 by decade and subject, and a sample of 319 scholars from the same period, several methods to identify trends within the research area are tested, and a frame of reference for further study established. Some main results are:

Periods of growth and stagnation, generations of scholars, and core subjects within classical studies generally are identified. Variations over time in the importance of single subjects are investigated – including a dramatic setback in work on individual authors and texts after the First World War followed by four decades of total stagnation. The use of foreign languages in addition to Danish is analysed as an indicator of international orientation, and incidentally is found to negate some traditional bibliometric dictums. The vulnerability of a restricted community of scholars is demonstrated as such factors as founding or cessation of journals, extremely productive scholars and the death of individual specialists do actually influence publication figures.